โครงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะการต่อรองด้วยวิธีอ้อมค้อมของสตรีขายบริการทางเพศให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย

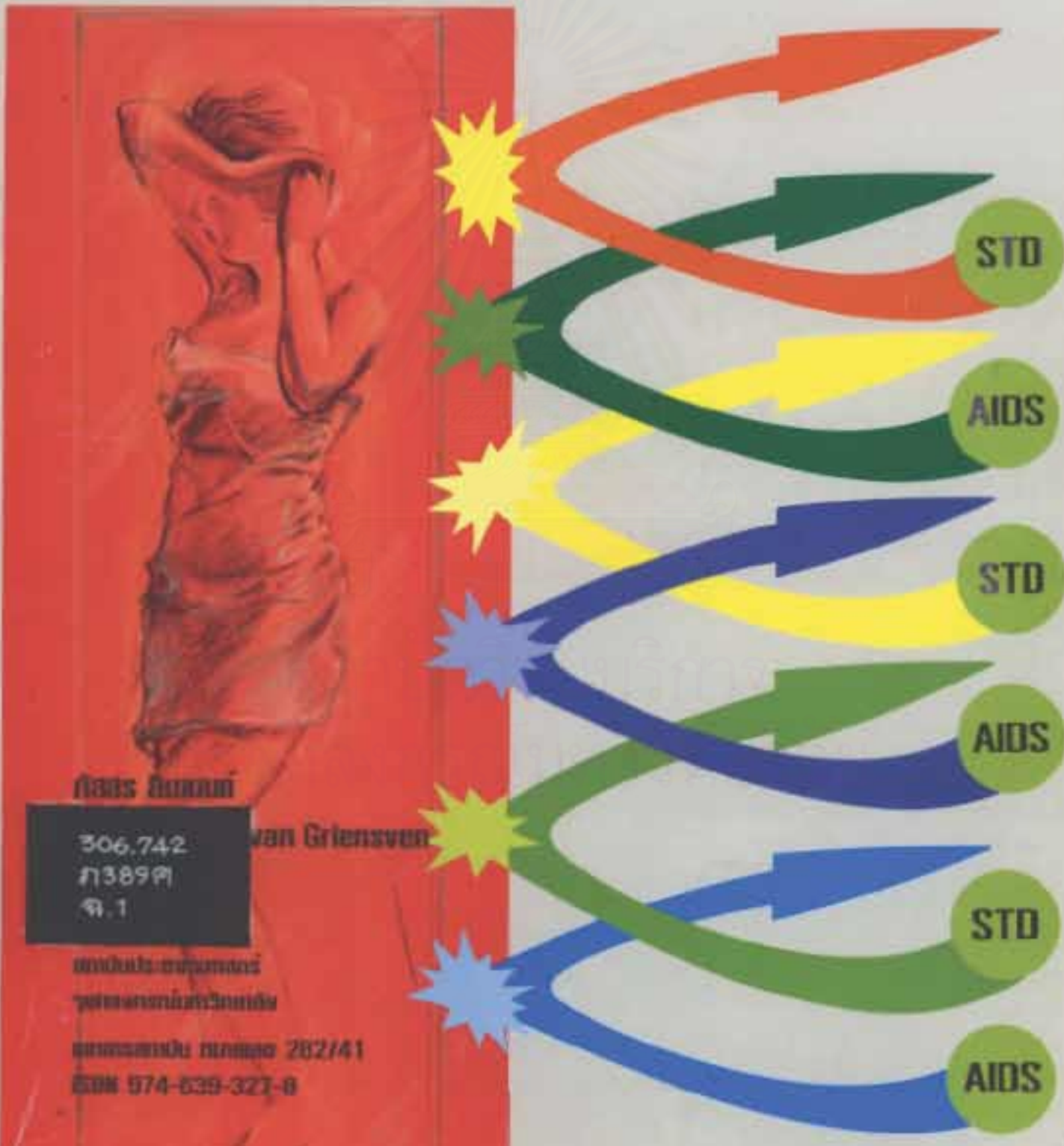

ทีลีส ฟิลเกนท์
van Griensven

306.742
ก389ค
ค.1

ISBN 974-639-323-8

An Intervention Experiment to Improve Non-Verbal Negotiation Skills among Female Sex Workers in Sungai Kolok, Thailand

Bhassorn Limanonda
Godfried J.P. van Griensven

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ออกแบบปก : ***สมศักดิ์ ตุ้มทอง***
พิมพ์และจัดรูปเล่ม : ***พรทิพย์ โสภณ***
ออฟเซทและเข้าเล่ม : ***โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย***

แนวคิดแบบปกได้จากเอกสารของ
ฝ่ายการเผยแพร่ความรู้ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

รายงานการวิจัย

โครงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะการต่อรองด้วยวิธีอวัจนะภาษา ของสตรีขายบริการทางเพศให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย ในอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส

(An Intervention Experiment to Improve Non-Verbal Negotiation Skills among Female Sex Workers in Sungai Kolok, Thailand)

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัสสร ลิมานนท์ และ

Professor Godfried J.P. van Griensven, Ph.D. MPH.

สถาบันประชากรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรกฎาคม 2541

ที่ระลึกในงานพิมพ์

จาก

สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารสถาบัน หมายเลข 262/41

ISBN 974-639-327-8

I18352492 13 ก.ค. 2542

ลิขสิทธิ์ของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 250 เล่ม กรกฎาคม 2541

การผลิตและลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่าแบบใดทั้งสิ้น
ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจาก
สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารสถาบัน หมายเลข 262/41

ISBN 974-639-327-8

จัดพิมพ์โดย : สถาบันประชากรศาสตร์
อาคารวิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330
โทร. 218-7340, 218-7413
โทรสาร (662) 255-1469
e-mail : ipschula@netserv.chula.ac.th
URL = http://www.chula.ac.th/INSTITUTE/IPS/INDEX.HTML

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

306.742
ท389ค
ค.1

โดยความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
ภายใต้การสนับสนุนโดยโครงการโรคเอดส์ สหภาพยุโรป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

ในปี พ.ศ.2535 สถาบันประชากรศาสตร์ และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดำเนินการวิจัยศึกษาลักษณะด้านประชากร และพฤติกรรมของสตรีขายบริการทางเพศในจังหวัดภาคเหนือและภาคใต้ ได้พบข้อเท็จจริงสำคัญประการหนึ่ง คือในเขตอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส กลุ่มสตรีขายบริการที่รายงานการใช้ถุงยางอนามัยเป็นประจำมีอัตราต่ำมาก ขณะที่อัตราการติดเชื้อ HIV ยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีขายบริการในภาคเหนือ

จากข้อเท็จจริงพบในเขตอำเภอสุไหงโก-ลก ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินงานต่อไปอีกระยะหนึ่งในพื้นที่ดังกล่าวในระหว่างช่วงปี พ.ศ.2536-2538 ด้วยการพัฒนากิจกรรมให้ความรู้และความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม* เพื่อให้กลุ่มสตรีขายบริการสามารถป้องกันตัวให้พ้นจากภัยคุกคามของโรคระบาดนี้ ผลการศึกษาวิจัยในระยะที่ 2 แสดงให้เห็นว่าปัญหาในการใช้หรือไม่ใช้ถุงยางอนามัยของลูกค้าบริการทางเพศนั้นสาเหตุสำคัญมาจากการที่สตรีขายบริการและลูกค้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติไม่สามารถสื่อสารต่อกันได้ดี รวมทั้งสตรีจำนวนหนึ่งยังขาดทักษะในการต่อรองให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้เริ่มโครงการระยะที่ 3 (ระหว่างมกราคม 2540-เมษายน 2541) ซึ่งมีทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูล และกิจกรรมฝึกอบรมพัฒนาทักษะด้วยวิธีอวัจนะภาษาให้สตรีขายบริการได้ใช้ประโยชน์ในการชักจูงใจลูกค้าให้ใช้ถุงยางอนามัยเพื่อการป้องกันตนเองและลูกค้าไม่ให้ติดเชื้อ

การดำเนินโครงการวิจัยระยะที่ 3 นี้ได้รับความสนับสนุนด้านการเงินจาก The European Community's Programme on HIV/AIDS in Developing Countries, Brussels ประเทศเบลเยียม โดยการประสานงานของสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล และการสนับสนุนทางวิชาการจาก Department of Public Health, Municipal Health Service, Amsterdam

รายงานฉบับนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ที่ได้จากการสัมภาษณ์และการประเมินผลกระทบกิจกรรมการอบรมของโครงการโดยมีประชากรตัวอย่างคือ สตรีขายบริการทางเพศในเขตพื้นที่ที่ศึกษาคือ อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส

รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ รูฟโฟโล
ผู้อำนวยการ

สารบัญ

หน้า

คำนำ ..... ก

คำขอบคุณ ..... ค

รายชื่อหน่วยงานและบุคคลผู้ร่วมโครงการ ..... จ

บทคัดย่อ ..... ฉ

ความเป็นมา วัตถุประสงค์ และระเบียบวิธีวิจัย 1

สรุปผลการวิเคราะห์

ส่วนที่ 1: คุณลักษณะของสตรี และการทำงานในสถานบริการ 11

ส่วนที่ 2: ความรู้ การสนับสนุนการใช้ถุงยางอนามัย และแรงจูงใจในการควบคุมพฤติกรรม 19

ส่วนที่ 3: พฤติกรรมเพศสัมพันธ์ และการป้องกัน

ก. เพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยกับบุคคลอื่นที่มิใช่ลูกค้า 24

ข. เพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าบริการทางเพศ 28

ส่วนที่ 4: ประเมินผลกิจกรรมการอบรม 35

สรุปผลการศึกษา 40

ข้อคิดและข้อเสนอแนะ 42

เอกสารอ้างอิง 45

ภาคผนวก 47

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำขอบคุณ

โครงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะการต่อรองด้วยวิธีอวัจนะภาษาของสตรีขายบริการทางเพศให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย ในอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส พ.ศ.2540-2541 เป็นโครงการวิจัยระยะที่ 3 ที่เกิดขึ้นจากความพยายามอย่างต่อเนื่องของโครงการระยะแรกที่เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2535 และได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายหลายหน่วยงาน เพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์และการป้องกันการแพร่ระบาดโรคเอดส์ โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการต่อรองด้วยวิธีการต่างๆให้แก่สตรีขายบริการนำไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันตนเอง

โครงการวิจัยนี้ พัฒนากรอบการดำเนินงานทันทีเมื่อสิ้นสุดโครงการระยะที่สองปี พ.ศ.2536-2538 ซึ่งเป็นไปในรูปแบบของการฝึกอบรมทักษะโดยการใช้สื่อวีดิทัศน์และคู่มือการอบรม อันเป็นหัวใจของงานวิจัยครั้งนี้ นอกเหนือจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เพื่อประโยชน์ในการประเมินผล

ผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการวิจัยนี้ ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่ช่วงแรกเริ่ม หรือช่วงใดช่วงหนึ่งของการทำงาน ได้แก่ การเก็บข้อมูลภาคสนาม การพัฒนาสื่อที่เป็นหัวใจของโครงการ การเตรียมงานและอำนวยความสะดวกในพื้นที่ ฯลฯ ประกอบด้วยนักวิชาการ นักวิจัยและข้าราชการจากหลายหน่วยงานทั้งจากในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหน่วยงานภายนอก คือ หน่วยกามโรคและโรคเอดส์ สุไหงโก-ลก ที่ร่วมงานกันมากว่า 6 ปี และคณะผู้ทำงานจากสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยฯ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้รับผิดชอบหลักในส่วนงานการผลิตสื่อเพื่อให้ความรู้และฝึกอบรมประชากรเป้าหมายของโครงการจนงานเสร็จสิ้น หน่วยงานระหว่างประเทศที่ให้การสนับสนุนด้านการเงิน หน่วยงานประสานงานด้านวิชาการและการบริหาร ทุกท่านจากหน่วยงานทั้งหมดนี้ได้ให้ความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจนงานของโครงการสำเร็จลงในต้นปี พ.ศ.2541 ทางสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานของโครงการ ขอแสดงความขอบคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี่อีกครั้ง

อนึ่งคณะผู้วิจัยใคร่ขอแสดงความขอบคุณเป็นพิเศษต่อโครงการโรคเอดส์ สหภาพยุโรปที่ให้การสนับสนุนด้านเงินทุนวิจัยอย่างต่อเนื่อง และ Department of Public Health and Environment, Municipal Health Service, Amsterdam, The Netherlands ผู้ซึ่งได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาโครงการหลายด้าน จนโครงการได้เติบโตและประสบผลสำเร็จด้วยดี นับตั้งแต่การดำเนินงานของโครงการนี้ในระยะแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2534 เป็นเวลาทั้งหมดประมาณ 7 ปีด้วยกัน ซึ่งความ

ช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องนี้เป็นผลให้เกิดองค์ความรู้ในเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่มีผลต่อการแพร่ระบาดโรคเอดส์หลายแง่มุม

ทางสถาบันฯใคร่ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งต่อบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ช่วยให้โครงการวิจัยนี้สำเร็จลงได้ คือกลุ่มสตรีขายบริการในเขตอำเภอสุไหงโก-ลกที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งเจ้าของสถานบริการในพื้นที่ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งที่ได้ถ่ายทอดข้อมูลเพื่อเป็นวิทยาทานและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประกอบการสร้างแนวนโยบายและมาตรการป้องกันเอดส์ของประเทศต่อไป

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณปรียา รุ่งโสภาสกุล เจ้าหน้าที่วิจัย คุณฐิติมา ศุภภัค นักวิจัยผู้ช่วย และข้าราชการสถาบันทุกระดับที่ให้ความช่วยเหลือให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานจนเสร็จสิ้น และขอขอบคุณ คุณพรทิพย์ โสภณ เจ้าหน้าที่ผู้พิมพ์รายงานการวิจัยฉบับนี้ด้วยความปราณีต

ภัสสร ลิมานนท์ และ

Godfried J.P. van Griensven

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อบุคคลและหน่วยงานรับผิดชอบโครงการ

สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัสสร ลิมานนท์

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส

นายแพทย์สมาน ชัยสิทธิ์

หน่วยกามโรคและโรคเอดส์ อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส

คุณศรีกัญญา เงาแก้ว
คุณสุดา เทพกำเนิด
คุณชไมพร เทพชาตรี
คุณถนอมจิต ศรีสุวรรณ
คุณวันวิวัฒน์ สุขสมบูรณ์
คุณสุพรรณี แซ่ซี้
คุณซื่น รัตนาลัย

สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

คุณสมพงษ์ ปัทม์วิชัยพร
คุณสุวรรณ ทัศมากร
คุณไพรัช วังคะฮาต
คุณเกษม แดงสกุล
คุณมนตรี เภากะนันท์
คุณศิริจันทรา พลกนิษฐ
คุณประสบผล สุภาพ
คุณสมพร พงษ์เพ็ญ

สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน/มหาวิทยาลัยมหิดล (EC/AIHD AIDS Project)

ศาสตราจารย์ นายแพทย์สมอาจ วงษ์ขมทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์
อาจารย์สมใจ ประมาณพล

Department of Public Health, Municipal Health Service, Amsterdam

Professor Dr. Godfried J.P. van Griensven

EC. AIDS Programme, Thailand

Dr. Alessio Panza

โครงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะการต่อรองด้วยวิธีอวัจนะภาษา ของสตรีขายบริการทางเพศให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย ในอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส

(An Intervention Experiment to Improve Non-Verbal Negotiation Skills among Female Sex Workers in Sungai Kolok, Thailand)

บทคัดย่อ:

โครงการฝึกอบรมนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการต่อรองด้วยวิธีอวัจนะภาษา (non-verbal negotiation skills) ของสตรีขายบริการทางเพศในเขตอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส เพื่อให้ลูกค้าชาวต่างชาติใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับตน โดยที่ทางโครงการได้พัฒนาคู่มือและอุปกรณ์การอบรมในรูปวีดิทัศน์ที่จัดสร้างขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อให้ข้อมูลความรู้ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่สตรีขายบริการ เรียนรู้ทักษะในการต่อรองการใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งทักษะการต่อรองจะเป็นรูปแบบที่ไม่ใช้ภาษาพูด แต่จะใช้การแสดง ท่าทาง ใช้ภาษามือ และสัญญลักษณ์ต่างๆ การแสดงสีหน้าเพื่อบ่งบอกอารมณ์ความรู้สึกในสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งฝึกหัดให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจวิธีการจูงใจ หรือโน้มน้าวอย่างมีประสิทธิภาพที่จะให้ลูกค้าตกลงยินยอมใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อใช้บริการทางเพศ หลังจากการฝึกอบรมสตรีขายบริการจะถูกขอให้นำไปทดลองใช้กับลูกค้าเพื่อนำปัญหามาอภิปรายและซักถามข้อสงสัย การวิจัยครั้งนี้มีการประเมินผลกระทบของกิจกรรมอบรมโดยการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลัง (pre-post tests) ในกลุ่มสตรีที่เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ ซึ่งมีจำนวนประมาณ 200 คน สตรีครึ่งหนึ่งจะถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มทดลอง (Experiment group) เข้ารับการอบรมพัฒนาทักษะในช่วงการวิจัยและจำนวนที่เหลือจะถูกกำหนดให้อยู่ในกลุ่มควบคุม (Control group) ซึ่งจะได้รับการอบรมพัฒนาทักษะภายหลังการวิจัยได้เสร็จสิ้นลง กิจกรรมเวลาการอบรมและเก็บรวบรวมข้อมูลมีระยะเวลาประมาณ 1 เดือน

ผลจากการประเมินความแตกต่างที่เกิดกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในการเข้ารับการอบรมครั้งนี้พบว่า โดยรวม สตรีกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและเห็นได้ชัดเจนกว่ากลุ่มควบคุมในเรื่องความรู้ การรับรู้ถึงความร้ายแรงของโรค ความเสี่ยงที่ตนจะติดโรคและการถ่ายทอดเชื้อ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงในทักษะที่จะสื่อสารโน้มน้าวหรือปฏิเสธลูกค้าได้ในเรื่องการใช้ถุงยางอนามัย การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญก็คือ สตรีกลุ่มทดลองมีการปรับปรุงพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ โดยการใช้ถุงยางอนามัยกับคู่นอนที่มิใช่ลูกค้ามากขึ้น ซึ่งปกติพบว่าเป็นเรื่องยากที่จะรณรงค์ จึงน่าที่จะนำเอาสื่อที่ผลิตขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะการต่อรองของสตรีขายบริการให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย มาดัดแปลงใช้ในการอบรมทักษะของสตรีในกลุ่มประชากรทั่วไปซึ่งมักมีปัญหาในการต่อรองหรือจูงใจคู่เพศสัมพันธ์ให้ใช้ถุงยางอนามัย เพื่อลดการแพร่ระบาดโรคเอดส์ได้อีกทางหนึ่ง

1. ความเป็นมาของโครงการ

ในปัจจุบัน พบว่าประเทศไทยมีอัตราการติดเชื้อ HIV สูงมากอยู่ในลำดับแรกๆของโลก รวมทั้งผู้ป่วยเอดส์ก็เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมาก[1] ข้อมูลล่าสุดที่รายงานจากกองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข พบว่านับตั้งแต่พบผู้ป่วยรายแรกในปี พ.ศ.2527 จนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2540 มีจำนวนผู้ป่วยเอดส์สะสม รวมทั้งสิ้น 70,013 ราย ในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิตไปแล้ว 18,610 ราย หรือประมาณร้อยละ 26.58 สาเหตุสำคัญของการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วของเชื้อ HIV คือการติดต่อผ่านการมีเพศสัมพันธ์[2] โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่ระบาดในช่วงแรกพบว่า สตรีขายบริการทางเพศ และสถานบริการทางเพศเป็นแหล่งแพร่สำคัญ เพราะได้มีการซื้อขายบริการทางเพศกันอย่างแพร่หลายในสังคมไทย[3,4] ผลจากการสำรวจเฝ้าระวัง (Sentinel Surveillance Survey) ที่เริ่มทำครั้งแรกในประเทศไทย ปี พ.ศ.2532 พบว่าเขตพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบนกลายเป็นศูนย์การแพร่ระบาด (epi-center) ของประเทศ ทั้งนี้เพราะอัตราการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มประชากรต่างๆสูงมาก โดยเฉพาะในกลุ่มสตรีขายบริการที่ทำงานในสำนักบริการ (ซ่อง) มีอัตราการติดเชื้อสูงถึงร้อยละ 65[5] และในปี พ.ศ.2535 ได้พบอัตราการติดเชื้อในกลุ่มทหารเกณฑ์สูงมากถึงร้อยละ 12.4[6] ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดที่รุนแรงของภาคเหนือ ทำให้หน่วยงานทั้งทางรัฐบาลและองค์กรเอกชนทุ่มเททรัพยากรในทุกรูปแบบ สร้างมาตรการป้องกันและให้ความรู้แก่ประชากรในพื้นที่เหล่านั้นเพื่อหยุดยั้งการแพร่ระบาด ซึ่งนับว่าค่อนข้างประสบผลสำเร็จภายหลังการรณรงค์ในช่วงระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา[7,8] โดยเฉพาะการลดอัตราการติดเชื้อรายใหม่ในกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงสูง อย่างไรก็ตาม พบว่าในภาคอื่นๆอัตราการติดเชื้อ HIV ก็ยังคงอยู่ในระดับที่ควรให้ความใส่ใจแม้จะไม่สูงเท่าที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคเหนือ ในปี พ.ศ.2535 ผลการวิจัยของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (โครงการ EC ATF 007/91) โดยการสนับสนุนของ European Community พบว่าในกลุ่มสตรีขายบริการที่ทำงานในเขตอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส มีอัตราการติดเชื้อ HIV ประมาณร้อยละ 14 และอัตราการใช้ถุงยางอนามัยที่มีการรายงานว่า "ใช้เป็นประจำ" มีเพียงร้อยละ 20 ซึ่งนับว่าต่ำมาก[9,10] ผลการศึกษาจากการวิจัยระยะแรกนี้ ชี้ให้เห็นความจำเป็นรีบด่วนในการหามาตรการป้องกันการแพร่ระบาด HIV ในกลุ่มสตรีขายบริการทางเพศในพื้นที่นี้ ดังนั้นในระหว่างช่วงปี พ.ศ.2536 ถึงปี พ.ศ.2538 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 (โครงการ EC ATF 016/93) โดยความสนับสนุนด้านการเงินของ European Community ได้มีการทดลองในรูปการฝึกอบรมและการทำกิจกรรมเพื่อให้ความรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดในกลุ่มสตรีขายบริการทางเพศ อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส และเพื่อสามารถประเมินผลกระทบของโครงการที่มีต่อระดับความรู้ ความตระหนักของสตรีในกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยจึงได้เลือกกลุ่มสตรีขายบริการทางเพศ

จากอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นอำเภอชายแดนไทย-มาเลเซียเป็นกลุ่มควบคุม (โดยไม่มีการดำเนินกิจกรรมใดๆของโครงการในพื้นที่นี้) จากการวิจัยระยะที่ 2 นี้ พบว่า 3 ตัวแปรสำคัญคือ ระดับความรู้ การรับรู้เกี่ยวกับโอกาสเสี่ยง และการใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มสตรีทดลอง เพิ่มมากขึ้นกว่าเมื่อแรกมีกิจกรรมในพื้นที่ หากแต่ไม่พบนัยะสำคัญทางสถิติของความสัมพันธ์ระหว่าง 3 ตัวแปรที่กล่าวแล้ว[11] แต่มี 2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเพิ่มระดับการใช้ถุงยางอนามัย คือ การต่อรองและทักษะในการปฏิเสธลูกค้า รวมทั้งการได้รับความสนับสนุนจากผู้จัดการหรือเจ้าของสถานบริการในการขอให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย อย่างไรก็ตาม การต่อรองให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัยในเขตพื้นที่ซึ่งเป็นอำเภอชายแดนที่ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลเซีย มีอุปสรรคสำคัญ คือ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจหรือเพื่อโน้มน้าวจูงใจลูกค้าให้คล้อยตาม

จากข้อค้นพบในการวิจัยระยะที่ 2 นี้ ทำให้ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินโครงการวิจัยระยะที่ 3 เพื่อฝึกอบรมเพิ่มทักษะให้แก่สตรีขายบริการทางเพศในการต่อรองกับลูกค้าชาวต่างชาติให้ใช้ถุงยางอนามัย โดยไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาพูด (non-verbal negotiation skills)

2. วัตถุประสงค์หลักของโครงการ:

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อเพิ่มทักษะของสตรีขายบริการทางเพศในการต่อรองโดยไม่ใช้ภาษาพูด (วิธีอวัจนะภาษา)) กับลูกค้าให้ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ และหากโครงการนี้ได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยก็คาดหวังว่าจะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยลดการแพร่ระบาดเชื้อ HIV ทั้งในกลุ่มสตรีขายบริการและกลุ่มลูกค้า รวมทั้งประชากรทั่วไป

ในการดำเนินโครงการวิจัยนี้ จะมีการประเมินผลตามหลักการวิจัยที่สามารถวัดได้ในเชิงปริมาณและค่าสถิติต่างๆ เพื่อสรุปผลกระทบจากกิจกรรมของโครงการ (คือการฝึกอบรมโดยใช้คู่มือและวีดิทัศน์) ที่มีต่อการเพิ่มทักษะการต่อรองของสตรีที่เข้าร่วมในโครงการ และเพื่อขยายผลให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น ทางโครงการก็จะแจกจ่ายอุปกรณ์และคู่มือการอบรมใช้ประโยชน์ต่อไปในพื้นที่ที่มีสถานการณ์ใกล้เคียงกัน (เช่น เขตชายแดน ลูกค้าพูดภาษาต่างประเทศ)

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เมื่อไม่นานมานี้ มีการนำแนวคิดหนึ่งที่รู้จักกันในชื่อของ "ทฤษฎีพฤติกรรมที่มีการวางแผน" (Theory of Planned Behavior)[12,13] มาใช้กันค่อนข้างแพร่หลายในการทำนายการลดพฤติกรรมเสี่ยงและการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย เพื่อป้องกันการแพร่ระบาด HIV/AIDS แนวคิดนี้พอจะสรุปสาระสำคัญได้ว่า ความตั้งใจ (intention) ของแต่ละบุคคลเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดสำหรับ

พฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัย อย่างไรก็ตามความตั้งใจของบุคคล มักจะถูกกำหนดโดยอีกหลายปัจจัยคือ

ก. แรงจูงใจ (motivation) เช่น การไม่ชอบถุงยางอนามัย การรับรู้โอกาสเสี่ยงที่ตนมีและโอกาสที่ตนจะสูญเสียลูกค้า

ข. การควบคุมพฤติกรรม (behavioral control) เช่น ความเชื่อที่ว่าในความเป็นจริงแล้วตนสามารถใช้ถุงยางอนามัยได้ และ

ค. บันทัดฐานทางสังคม (social norms) เช่น ทัศนคติที่มีต่อภาวะแวดล้อมที่จะใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนของผู้จัดการ/เจ้าของสถานบริการ ทัศนคติของเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ อาทิ การมีถุงยางอนามัยให้ใช้เมื่อต้องการ ทักษะในการใช้ถุงยางอนามัยและอำนาจในการเจรจาต่อรอง เพื่อให้เป็นปัจจัยเชื่อมโยงระหว่างความตั้งใจและการปฏิบัติ (การใช้ถุงยางอนามัย) แนวคิดนี้มีเงื่อนไขสำคัญคือ บุคคลนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในระดับหนึ่งเกี่ยวกับ HIV/AIDS ก่อนที่จะมีการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการติดเชื้อโดยการใช้ถุงยางอนามัย โดยอาศัยแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจ และการใช้ถุงยางอนามัย ทำให้โครงการวิจัยนี้มีจุดประสงค์ที่จะเสริมความสามารถในรูปของการพัฒนาทักษะให้กับสตรีขายบริการทางเพศที่ทำงานในเขตอำเภอสุไหงโก-ลกเพื่อสามารถต่อรองกับลูกค้าที่เกือบร้อยละ 90 เป็นชายชาวมาเลเซียให้ใช้ถุงยางอนามัย โดยไม่ต้องใช้ภาษา แต่จะแสดงภาษามือ ท่าทาง การแสดงสีหน้า และอารมณ์ที่บ่งบอกความรู้สึก รวมทั้งสามารถควบคุมสถานการณ์ เพื่อให้ลูกค้าตัดสินใจคล้อยตาม หรือเห็นด้วยที่จะใช้ถุงยางอนามัย

4. องค์ประกอบโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ:

โครงการฝึกอบรมนี้มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ขั้นตอน และการดำเนินการอบรมจะต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การปูพื้นฐานเพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ผู้เข้าอบรมในด้านต่างๆ อาทิ ข้อมูลใหม่ แรงจูงใจ และพฤติกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ HIV/AIDS และการใช้ถุงยางอนามัย

ขั้นตอนที่ 2: การฉายวีดิทัศน์ที่บันทึกการแสดงการใช้ทักษะ โดยวิธีอวัจนะภาษาเพื่อจูงใจให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย (ดูภาคผนวกที่ 1)

ขั้นตอนที่ 3: การฝึกหัดแสดงบทบาท (Role play) โดยผู้เข้าอบรมหลังจากการชมวีดิทัศน์ มีการอภิปรายผล แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าอบรมกันเองและกับวิทยากรในช่วงการอบรม

ขั้นตอนที่ 4: การนำเทคนิคการต่อรองที่เรียนรู้ไปทดลองใช้กับลูกค้าในสถานการณ์จริง เพื่อประเมินผลการตอบรับจากลูกค้า และนำผลนั้นมาอภิปราย เพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติมในการอบรมครั้งถัดไปจากวิทยากรและเพื่อนร่วมกลุ่ม

ทุกขั้นตอนของการอบรม จะมีทีมผู้วิจัยจากสถาบันประชากรศาสตร์สังเกตการณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการประเมินผลกระทบของการอบรมและการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนในขั้นตอนของการพัฒนาคู่มือและอุปกรณ์การอบรม (การสร้างบทแสดงเพื่อถ่ายทำวีดิทัศน์) หน่วยงานที่รับผิดชอบคือสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยเฉพาะจากสตรีขายบริการในเขตอำเภอสุไหงโก-ลก เพื่อให้การสร้างบทการแสดงตรงกับสถานการณ์ที่เป็นจริงในพื้นที่มากที่สุด (ดูภาคผนวก 2) และมีการทดสอบเครื่องมือนั้นก่อนใช้จริง ขั้นตอนการดำเนินงานทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ จะได้กล่าวรายละเอียดในส่วนถัดจากนี้ไปคือ

4.1 **การให้ข้อมูลเพื่อสร้างแรงจูงใจและพฤติกรรม** ในส่วนแรกของการฝึกอบรมนี้ประกอบด้วยการนำเสนอข้อมูลทันสมัย และการให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับ HIV/AIDS การแพร่ระบาด ช่องทางการติดต่อของเชื้อ HIV การป้องกัน รวมทั้งอาการป่วยที่เกิดจากโรคฉวยโอกาส

ในส่วนการอบรมเกี่ยวกับแรงจูงใจและพฤติกรรมจะมีการบรรยายเนื้อหาครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น โอกาสเสี่ยงของสตรีขายบริการ อนาคต ทัศนคติ และปัญหาในการใช้ถุงยางอนามัย และการใส่ถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง การอบรมส่วนนี้จะจัดสรรเวลาให้สตรีขายบริการที่เข้าอบรมซักถามและยกประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอุปสรรคในการเจรจากับลูกค้า สำหรับคู่มือและเอกสาร รวมทั้งข้อมูลที่ใช้อบรมในส่วนนี้ได้มาจากเอกสารของทางราชการ คือกระทรวงสาธารณสุขและจากงานวิจัยที่ดำเนินการมาก่อนหน้านี้แล้ว

4.2 **การอบรมด้วยการฉายวีดิทัศน์** องค์ประกอบนี้จะใช้ในขั้นตอนที่ 2 ของการอบรม คือการสาธิตโดยวีดิทัศน์ที่มีตัวละครแสดงทักษะการต่อรองแบบอวัจนะภาษาอันเป็นจุดประสงค์หลักในการอบรมครั้งนี้ ขั้นตอนและการแสดงทั้งหมดเป็นไปตามเนื้อหาที่เขียนเป็นบทละครไว้ และได้รับการตรวจสอบยอมรับจากผู้วิจัย

เนื้อหาสำคัญที่บรรจุไว้ในวีดิทัศน์คือ ก) ความจำเป็นและคุณค่าของการใช้การสื่อสารในรูปการแสดงสัญญลักษณ์ และท่าทางเพื่อต่อรองให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย ข) การนำการสื่อสารแบบอวัจนะภาษามาใช้โดยการแสดงออกทางอารมณ์ สีหน้า ตา มือ และร่างกาย อารมณ์ที่แสดงออกรวมถึง การโกรธ กลัว ผิดหวัง หมดหวัง เสียใจ รังเกียจ รวมทั้งการแสดงอารมณ์ในทางบวก เช่น การส่งเสริม ให้กำลังใจ พอใจ มีความสุข และการเห็นด้วย ค) การแนะนำให้รู้จักใช้วิธีการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัยโดยไม่ต้องใช้ภาษาพูด

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.3 **การฝึกหัดแสดงบทบาท การอภิปรายประเมินผล:** หลังจากชมการแสดงจากวีดิทัศน์แล้ว ผู้เข้ารับการอบรมจะถูกขอให้มีการฝึกหัดแสดงบทบาท (role play) เกี่ยวกับการต่อรองให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย ฝึกหัดแสดงความรู้สึก การแสดงออกทางอารมณ์ให้ลูกค้าเข้าใจความจำเป็นที่จะต้องใช้ถุงยางอนามัย ฝึกทักษะในการจัดการให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัยโดยไม่ต้องใช้ภาษาพูด การฝึกหัดทบทวนการแสดงครั้งนี้จะมีภายในกลุ่มผู้เข้าอบรมกันเอง โดยจับคู่ผลัดเปลี่ยนกันไป และมีวิทยากรประจำกลุ่มคอยให้คำแนะนำเพิ่มเติม หลังจากฝึกการแสดงแล้วก็จะมีการอภิปราย แสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงให้ทุกคนมีความสามารถแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

4.4 **การนำสิ่งที่เรียนรู้ไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง:** องค์ประกอบสุดท้ายของโครงการอบรมนี้คือขั้นตอนที่ 4 ที่เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมครั้งแรก วิทยากรจะร้องขอให้สตรีขายบริการที่เข้าอบรมนำเทคนิคที่เรียนรู้และทักษะที่ได้ฝึกจากห้องเรียนไปทดลองใช้กับลูกค้าที่มาใช้บริการในสถานบริการ และเมื่อกลับเข้ามาอบรมครั้งที่สองก็จะขอให้ผู้เข้าอบรมแต่ละคนรายงานผลกลับต่อกลุ่มเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง และขอคำแนะนำจากวิทยากรและเพื่อนร่วมกลุ่ม ในขั้นตอนนี้ได้นำแนวคิดด้านจิตวิทยาสังคมมาเป็นกรอบในการแก้ไขปัญหา และการอภิปราย อาทิ anticipated regret (เช่น ท่านรู้สึกอย่างไรเมื่อล้มเหลวที่จะจูงใจลูกค้า) และ anticipated pride (ท่านจะรู้สึกภูมิใจขนาดไหนหากครั้งต่อไปท่านสามารถบอกเราได้ว่า.....) หรือ positive reinforcement (เป็นสิ่งดีที่ได้รับการสนับสนุนจากสถานบริการให้มีการใช้ถุงยางอนามัย) และ positive stimulation (เช่น การเรียนรู้จากความล้มเหลว เพื่อปรับปรุงตนเองในอนาคต)

สถานที่ และตารางการฝึกอบรม: การฝึกอบรมทุกครั้งได้จัดให้มีขึ้นที่หน่วยกามโรคและโรคเอดส์สุไหงโก-ลก ทั้งนี้เพราะความสะดวกในการจัดสถานที่ การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ไฟฟ้า การตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับสตรีขายบริการที่เก็บรวบรวมไว้ที่หน่วยฯ และเพื่อป้องกันการรบกวนจากบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงการที่อาจจะมีผลทำให้เบนความสนใจของผู้เข้าอบรมได้

ผู้เข้าอบรมในช่วงการดำเนินโครงการ คือ กลุ่มทดลอง (Experiment group) มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 100 คน ซึ่งถูกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มย่อย กลุ่มละ 25 คน แต่ละกลุ่มมีข้อกำหนดว่าจะต้องเข้าอบรม 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 3 ชั่วโมง (ปกติจะอบรมในช่วงประมาณ 10 โมงเช้า) และการอบรมสองครั้งนี้จะมีเวลาห่างกันประมาณสองอาทิตย์เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้มีโอกาสนำสิ่งที่เรียนรู้จากชั้นเรียนไปทดลองใช้ ส่วนกลุ่มสตรีอีก 100 คน ซึ่งถูกจัดอยู่ในกลุ่มควบคุม (control group) จะได้รับการอบรมในลักษณะเดียวกัน แต่จะเป็นภายหลังจากที่โครงการวิจัยนี้สิ้นสุดลงแล้ว

5. กลุ่มประชากรเป้าหมายและการคัดเลือกตัวอย่าง:

ประชากรเป้าหมายของโครงการนี้ คือสตรีขายบริการทางเพศที่ทำงานในเขตอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาสผู้ซึ่งไปขอรับบริการเป็นประจำจากหน่วยกามโรคและโรคเอดส์ (มีบัตร

ตรวจสุขภาพประจำตัวโดยขึ้นทะเบียนกับหน่วยฯ) ประสบการณ์จากการวิจัยสองระยะแรกในพื้นที่นี้ พบว่าอัตราการย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ของสตรีอาชีพนี้ค่อนข้างสูง ดังนั้นเพื่อประกันการสูญเสียตัวอย่างจำนวนมากก่อนสิ้นสุดโครงการ สตรีที่จะถูกคัดเลือกเข้าร่วมกิจกรรม จึงควรเป็นผู้ที่ย้ายเข้ามาทำงานในพื้นที่ไม่นานนัก และ/หรือเป็นผู้ที่มีแผนจะทำงานในเขตพื้นที่นี้ เป็นระยะนานกว่าระยะเวลาสิ้นสุดของโครงการ การประเมินผลของโครงการจะสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับอัตราการคงอยู่ในพื้นที่ของสตรีที่เข้าอบรม และร่วมกิจกรรมของโครงการ ด้วยเหตุผลนี้ทำให้ต้องคัดเลือกสตรีเพิ่มจากเป้าหมายที่กำหนดไว้เดิมว่าให้มีสตรีร่วมโครงการอย่างน้อย 200 คนเป็นทั้งหมดประมาณ 240 คน

ปัจจัยหนึ่งที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการอบรมครั้งนี้ ก็คือการสนับสนุนของเจ้าของสถานบริการให้สตรีขายบริการใช้ถุงยางอนามัย ผลจากการวิจัยระยะที่ 2 ของโครงการนี้พบว่ามีสตรีขายบริการประมาณร้อยละ 50 ที่รายงานว่าตนได้รับการสนับสนุนจากเจ้าของสถานบริการ ซึ่งพบว่ามีส่วนสัมพันธ์อย่างมากกับระดับการใช้ถุงยางอนามัยในสถานบริการนั้นๆ[11] อีกประการหนึ่ง เนื่องจากพบว่าบันทัดฐานทางสังคมมีอิทธิพลอย่างมากในการแปรเปลี่ยนให้แรงจูงใจกลายเป็นความตั้งใจและการปฏิบัติ (การใช้ถุงยางอนามัย) ทำให้การวิจัยครั้งนี้ จำเป็นต้องมีวิธีการควบคุมผลกระทบจากปัจจัยที่กล่าวแล้ว โดยพยายามจัดให้ภายในแต่ละกลุ่ม (ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม) มีสัดส่วนของสตรีเป็นประมาณครึ่งหนึ่งที่มาจากสถานบริการแต่ละประเภทที่มีเจ้าของหรือผู้ดูแลที่ให้การสนับสนุนการใช้ถุงยางอนามัย กลุ่มที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งจะเป็นกลุ่มสตรีที่มาจากสถานบริการที่ไม่สู้จะได้รับความสนับสนุนจากเจ้าของหรือผู้จัดการเท่าใดนัก (ตามตารางข้างล่าง)

	ได้รับการสนับสนุน	ไม่ได้รับการสนับสนุน
กลุ่มทดลอง	ร้อยละ 50	ร้อยละ 50
กลุ่มควบคุม	ร้อยละ 50	ร้อยละ 50

การที่จะเลือกสตรีขายบริการโดยการสุ่มตัวอย่าง (randomization) ในแต่ละสถานบริการแล้วแยกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำได้ยาก เพราะโดยปกติสตรีขายบริการจากสถานบริการแต่ละแห่ง มักจะมารับบริการที่หน่วยกามโรคฯพร้อมกัน และนอกจากนี้ หากแยกสตรีที่ทำงานอยู่ในที่เดียวกันให้อยู่คนละกลุ่ม ก็อาจจะมีผลกระทบต่อการประเมินผลของโครงการได้ เพราะกลุ่มที่ได้รับการอบรมในช่วงแรกอาจมีการถ่ายทอด เล่าสู่กันฟังเกี่ยวกับการฝึกทักษะให้แก่สตรีที่รอเข้ารับ

การอบรมภายหลัง อย่างไรก็ตามสตรีที่ถูกคัดเลือกให้อยู่ในกลุ่มควบคุมแม้จะไม่ได้เข้าอบรมในช่วงการดำเนินการวิจัย ก็ยังคงได้รับข้อมูลข่าวสารและบริการจากหน่วยกามโรคตามปกติเช่นเคยปฏิบัติมา

ในการคัดเลือกสตรีขายบริการเพื่อจำแนกให้อยู่ในกลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุมมีวิธีการเพิ่มเติมจากเงื่อนไขที่กล่าวแล้วข้างต้นดังนี้

ก) หน่วยกามโรคฯจะเป็นผู้จัดพิมพ์รายชื่อสถานบริการประเภทต่างๆที่มีระดับความร่วมมือแตกต่างกัน (ร่วมมือมาก/น้อย และไม่ร่วมมือ) เสนอให้กับผู้วิจัย เพื่อสุ่มตัวอย่างสถานบริการ ซึ่งผู้วิจัยจะคัดเอาเฉพาะกลุ่มที่ให้ความร่วมมือในการอนุญาตให้พนักงานมาเข้าอบรม

ข) ผู้วิจัยได้ตัดสินที่จะตัดกลุ่มสถานบริการที่เป็นโรงแรม สถานอาบอบนวด คาราโอเกะ ดิสโกเธค ออกจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง ทั้งนี้เพราะสตรีที่ทำงานอยู่ในสถานที่ประเภทดังกล่าว มักจะมีระดับความรู้เกี่ยวกับ HIV/AIDS สูงมาก รวมทั้งมีอัตราการใช้ถุงยางอนามัยสูงกว่าที่อื่นทำให้กลุ่มสตรีเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องเข้าอบรม เนื่องจากอาจจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าที่เป็นอยู่เดิม

ค) ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติ คัดเลือกสถานบริการจากรายชื่อที่เหลืออยู่ทั้งหมดเพื่อกำหนดให้ว่าสถานบริการใด จะเป็นกลุ่มทดลองและสถานบริการใด จะเป็นกลุ่มควบคุม

ง) เมื่อสามารถเลือกจัดกลุ่มสถานบริการได้เป็นสองกลุ่มใหญ่แล้ว เจ้าหน้าที่หน่วยกามโรคก็จะติดต่อขอความร่วมมือจากทั้งเจ้าของสถานบริการ และพนักงานของสถานที่นั้นจำนวนหนึ่งให้เข้ามาร่วมโครงการ โดยกำหนดว่าผู้ที่ถูกคัดเลือกมาสามารถเข้าอบรมได้ครบสองครั้งที่ทางโครงการกำหนด

เมื่อคัดเลือกสตรีแยกเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเรียบร้อยแล้ว สตรีทั้งหมดจะถูกสัมภาษณ์รอบแรกโดยใช้แบบสอบถาม (pretest survey) ซึ่งดำเนินการในช่วงต้นเดือนตุลาคม 2540 ก่อนที่สตรีกลุ่มทดลองจะเข้ารับการอบรมในสองครั้งถัดมา และจะมีการสัมภาษณ์สตรีทั้ง 2 กลุ่มในรอบที่สอง (post test survey) อีกครั้งในเดือนพฤศจิกายน 2540

ด้วยขั้นตอนทั้งหมดที่กล่าวแล้วสรุปผลดำเนินการได้ดังนี้

เดือนตุลาคม (สัมภาษณ์รอบแรก)

สถานบริการที่ตกอยู่ในกลุ่มทดลอง	24 ร้าน	จำนวนสตรี	111 คน
สถานบริการที่ตกอยู่ในกลุ่มควบคุม	15 ร้าน	จำนวนสตรี	88 คน

เดือนพฤศจิกายน (สัมภาษณ์รอบที่สอง)

สถานบริการที่ตกอยู่ในกลุ่มทดลอง	24 ร้าน	จำนวนสตรี	95 คน
สถานบริการที่ตกอยู่ในกลุ่มควบคุม	15 ร้าน	จำนวนสตรี	74 คน

6. ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อประเมินผลกระทบของโครงการ:

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้มีวิธีการประเมินผล 2 แบบด้วยกัน คือ การประเมินผลกระบวนการ (process evaluation) และการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการ (effect evaluation) โดยที่ตลอดระยะเวลาการดำเนินงานของโครงการตั้งแต่เริ่มจนจบ คณะผู้วิจัยได้ติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

6.1 **การประเมินผลกระบวนการ:** ในส่วนนี้ประกอบด้วยการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับคู่มือ เครื่องมือ อุปกรณ์ เนื้อหาการฝึกอบรม กิจกรรมของโครงการรวมทั้งการประเมินผล กล่าวคือ ทางโครงการได้มีการกำหนดประเภท จำนวนของวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ จำนวนครั้งของการอบรม จำนวนสตรีที่จะเข้ารับการอบรม คุณลักษณะด้านต่างๆของสตรีที่เข้าอบรม และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ทางโครงการจำเป็นต้องมีการประเมินองค์ประกอบเหล่านี้ที่กำหนดไว้ เพื่อสามารถมีข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากแต่ละส่วนและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในที่ต่างๆได้ในอนาคต

6.2 **การประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการ:** เพื่อที่จะสามารถประเมินและสรุปผลกระทบของการฝึกอบรมได้ว่ามีประสิทธิภาพในการช่วยเพิ่มทักษะการต่อรองด้วยวิธีอวัจนะภาษาของผู้เข้ารับการอบรมหรือไม่ ผู้วิจัยได้กำหนดแผนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

	การสัมภาษณ์รอบแรก	การอบรม	การสัมภาษณ์รอบสอง	
กลุ่มทดลอง	สัมภาษณ์	อบรม	สัมภาษณ์	ไม่อบรม
กลุ่มควบคุม	สัมภาษณ์	ไม่อบรม	สัมภาษณ์	อบรม

จากการใช้แผนวิจัยดังกล่าวเป็นกรอบในการดำเนินงานภาคสนามของโครงการปรากฏผลดังนี้

	สัมภาษณ์เดือนตุลาคม	อบรมเดือนตุลาคม	สัมภาษณ์เดือนพฤศจิกายน	อบรมเดือนพฤศจิกายน
กลุ่มทดลอง	111 ราย	104 ราย	95 ราย	-
กลุ่มควบคุม	88 ราย	-	74 ราย	66 ราย

6.3 **การติดตามการดำเนิ นงาน:** การนิเทศก์งานและการติดตามการฝึกอบรมที่ดำเนินการโดยหน่วยงานต่างๆที่ร่วมอยู่ในโครงการ ได้จัดให้มีขึ้นเป็นระยะๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการอบรมจะมีทีมผู้วิจัยจากสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาฯ เข้าสังเกตการณ์เพื่อรวบรวมประเด็นปัญหาต่างๆ รวมทั้งให้มีการรายงานผลกลับจากวิทยากร และเจ้าหน้าที่หน่วยกามโรคฯ เมื่อเกิดปัญหา หรือเมื่อสถานการณ์บางอย่างเปลี่ยนแปลงไป เพื่อประโยชน์ในการปรับแผนงาน

7. ดัชนีที่ใช้ในการประเมินผลการอบรม:

การประเมินผลกระทบของโครงการอบรมด้วยแผนการวิจัยที่มีการสัมภาษณ์ก่อนและหลังการอบรม (กล่าวแล้วในข้อ 6.2) ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งคำถามต่างๆในแบบสอบถามนี้ถูกสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมที่มีการวางแผน (Theory of Planned Behavior) ดังกล่าวแล้วในตอนต้น ซึ่งการเก็บข้อมูลก่อนและหลังการอบรมจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถประเมินผลได้ว่า ภายใต้เงื่อนไขใดบ้าง (อาทิเช่น การใช้แบบจำลองที่มีองค์ประกอบต่างกัน เช่น การได้รับการบอกกล่าวข้อมูลมากน้อยต่างกัน การได้รับความสนับสนุนในระดับมากน้อยต่างกันฯ) ที่จะทำให้การอบรมนั้นมีผลกระทบจนเกิดการเปลี่ยนแปลงทักษะ และองค์ประกอบใดของการอบรมที่ควรเน้นความสำคัญให้มากขึ้น เป็นต้น ดัชนีหลักที่จะใช้วัดประสิทธิผลของโครงการนี้ก็คือ ทักษะในการต่อรองเรื่องการใช้ถุงยางอนามัยของสตรีเพิ่มมากขึ้น และความสำเร็จในการต่อรองกับลูกค้าเกิดขึ้นโดยไม่ต้องใช้ภาษาพูด คือลูกค้ายินยอมใช้ถุงยางอนามัย

ดัชนีที่ใช้ในการประเมินผลโครงการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรที่ได้จากคำถามต่างๆดังต่อไปนี้

องค์ประกอบด้านประชากร: อายุ อายุแรกเริ่มประกอบอาชีพขายบริการ ประวัติการย้ายถิ่น อาชีพที่ทำก่อนประกอบอาชีพขายบริการ การศึกษา (ข้อมูลชุดนี้จะรวบรวมในการสัมภาษณ์ครั้งแรกเท่านั้น)

ความรู้: ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับ HIV/AIDS การถ่ายทอดและช่องทางรับเชื้อและการป้องกัน ประสบการณ์การเข้าร่วมโครงการอบรมอื่นๆก่อนหน้าที่จะเข้าร่วมโครงการนี้

แรงจูงใจและการรับรู้เกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรม: ทัศนคติที่มีต่อการใช้ถุงยางอนามัย การรับรู้เกี่ยวกับความเสี่ยง ความเชื่อที่สามารถจูงใจให้บุคคลนำไปปฏิบัติได้

บันทัดฐานทางสังคมและการสนับสนุน: ความคิดเห็น การปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการติดเชื้อ การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและผู้จัดการหรือเจ้าของสถานบริการให้มีการใช้ถุงยางอนามัย

ความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัย: แผนการในอนาคตที่จะใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าและคู่นอนคนอื่นๆที่มิใช่ลูกค้า

พฤติกรรมเพศสัมพันธ์และการป้องกัน: พฤติกรรมเพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าและคู่นอนที่มิใช่ลูกค้า จำนวนลูกค้า และการใช้วิธีคุมกำเนิด

ทักษะในการต่อรอง: ความสามารถในการต่อรองกับลูกค้าในการใช้ถุงยางอนามัยจนประสบผลสำเร็จ

การประเมินผลโครงการอบรม: การมีโอกาสเข้าถึง ความเข้าใจ ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของโครงการอบรม ความคุ้มของการได้รับการอบรม (คำถามชุดนี้จะถามเฉพาะผู้เข้ารับการอบรมในช่วงดำเนินการวิจัย)

แนวคิดทฤษฎีและการประเมินพฤติกรรม จะมีการวัดโดยสเกล (scale) ที่ใช้ในงานวิจัยเกี่ยวกับตัวกำหนดการติดเชื้อ HIV/AIDS กับการเปลี่ยนพฤติกรรม[14,15]

8. หน่วยงานที่รับผิดชอบ:

โครงการวิจัยนี้นับเป็นการดำเนินงานในระยะที่ 3 ของโครงการศึกษาสตรีขายบริการทางเพศในพื้นที่อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาสที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2534

ในส่วนงานที่เกี่ยวกับการวางแผนการวิจัย การออกแบบการวิจัย (research design) การเก็บรวบรวมข้อมูล การติดตามงาน การประเมินผลการศึกษา การประมวลผลวิเคราะห์และการเขียนรายงานอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทีมเจ้าหน้าที่หน่วยกามโรคและโรคเอดส์ อำเภอสุไหงโก-ลก ทำหน้าที่ประสานงานในพื้นที่คัดเลือกรายชื่อสถานบริการ ติดต่อสตรีขายบริการ อำนวยความสะดวกทุกด้านระหว่างการดำเนินงาน ดูแลติดตามสตรีขายบริการผู้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ รวมทั้งจัดหาข้อมูลต่างๆของพื้นที่ที่จำเป็นสำหรับการวิจัย

สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (PPAT) เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบด้านการพัฒนาคู่มือ อุปกรณ์ เตรียมข้อมูล เขียนบท จัดหานักแสดง และการถ่ายทำวีดิทัศน์สำหรับใช้ในการอบรม รวมทั้งทำหน้าที่จัดหาวิทยากร (จากสมาคม) ทำหน้าที่ฝึกอบรมสตรีขายบริการที่เข้าร่วมกิจกรรมจนเสร็จสิ้นโครงการ

โครงการนี้ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการจาก Department of Public Health, Municipal Health Service (MHS) Amsterdam ประเทศเนเธอร์แลนด์ เงินทุนวิจัยได้รับการสนับสนุนจาก The European Community's Programme on HIV/AIDS in Developing Countries ภายใต้การประสานงานของสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล (The EC/AIHD AIDS Project)

9. การเข้ารับการอบรมพัฒนาทักษะ:

ตามแผนงานที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น สตรีขายบริการที่ถูกคัดเลือกเข้าอยู่ในกลุ่มทดลองควรเข้าฝึกอบรมคนละ 2 ครั้ง (ตามรายละเอียดที่กล่าวแล้ว) แต่เนื่องจากมีช่วงระยะเวลาที่ห่างกัน 2 อาทิตย์ ทำให้สตรีบางคนมีนัดกับลูกค้าและด้วยเหตุผลอื่นๆหลายประการ ที่แจ้งเจ้าหน้าที่หน่วยกามโรคฯ (เช่น ออกจากพื้นที่ เลิกอาชีพ) ทำให้สตรีบางคนไม่ได้เข้าอบรม หรือได้อบรมเพียงครั้งเดียว ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางข้างล่างนี้

จำนวนครั้งที่อบรม	ร้อยละ
ไม่ได้เข้าอบรม	7.4
อบรม 1 ครั้ง	21.1
อบรม 2 ครั้ง	71.6
รวม	100.0 (95)

ผลการวิจัย:

ในส่วนนี้นำเสนอผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์สตรีขายบริการทางเพศที่อยู่ในกลุ่มทดลอง* (คือกลุ่มที่เข้ารับการอบรมในช่วงการวิจัยของโครงการ) และกลุ่มควบคุม* (คือกลุ่มที่จะรับการอบรมภายหลังโครงการสิ้นสุดการวิจัย) การสัมภาษณ์รอบแรก (pretest) รวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 11-19 ตุลาคม 2540 อันเป็นช่วงเวลาก่อนโครงการดำเนินกิจกรรม และการสัมภาษณ์รอบสอง (post test) รวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 15-22 พฤศจิกายน 2540

ส่วนที่ 1: คุณลักษณะของสตรีและการทำงานในสถานบริการ

คุณลักษณะพื้นฐานบางประการของสตรีทั้งหมดที่ถูกสัมภาษณ์ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น การย้ายถิ่น รายได้ ลูกค้า ฯลฯ นำเสนอไว้ในตารางที่ 1-5 ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้คือ

สตรีทั้งสองกลุ่ม มากกว่าร้อยละ 50 มีสถานภาพ หย่าร้าง หรือแยก หรือเป็นหม้าย โดยส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 42-43 รายงานสถานภาพโสด ขณะที่มีสัดส่วนของสตรีที่รายงานว่าสมรสแล้วน้อยมาก

---

* ศัพท์คำนี้จะใช้เรียกสตรีขายบริการที่อยู่ในกลุ่มทดลอง (Experiment) และอยู่ในกลุ่มควบคุม (Waitlist หรือ Control group) ตลอดทั้งรายงานการวิจัย

สตรีทั้งสองกลุ่มประมาณร้อยละ 75-83 มีการศึกษาระดับประถมต้น และจำนวนไม่น้อย (กลุ่มทดลองร้อยละ 12.6 และกลุ่มควบคุมร้อยละ 18.2) จบการศึกษามัธยมปลาย มีสตรีต่ำกว่าร้อยละ 5 ที่ไม่ได้เข้าเรียน ทำให้สตรีเกือบทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้ สามารถอ่านออกเขียนได้อยู่ในระดับดี มีต่ำกว่าร้อยละ 10 ที่อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ สตรีเกือบทั้งร้อยละร้อยนับถือศาสนาพุทธ

สตรีทั้งสองกลุ่มมีอายุปัจจุบันโดยเฉลี่ยค่อนข้างสูง คือประมาณ 25 ปี ซึ่งหากจะโยงข้อมูลนี้เข้ากับสถานภาพสมรส จะพบว่าสตรีเหล่านี้ผ่านการสมรสมาแล้ว จนถึงการหย่าร้าง และตัดสินใจที่จะเข้ามาประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ ทั้งนี้หากพิจารณาดูอายุเฉลี่ยที่เริ่มเข้าประกอบอาชีพบริการทางเพศก็ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในกลุ่มทดลองที่เริ่มประกอบอาชีพนี้เมื่ออายุเฉลี่ย 22.7 ปี และสตรีในกลุ่มควบคุมมีอายุเฉลี่ยที่เริ่มอาชีพเมื่อ 20.9 ปี

สถานที่เกิดของสตรีทั้งสองกลุ่มมากกว่าร้อยละ 60 ยังคงเป็นภาคเหนือ รองลงมาคือกลุ่มสตรีที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 20-30) และมีสตรีที่มาจากต่างประเทศคือพม่าร้อยละ 2.7 ในกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการนี้มีสตรีชาวไทยภูเขาที่อยู่ในกลุ่มทดลองมากถึงร้อยละ 6.3 และอยู่ในกลุ่มควบคุมร้อยละ 4.5 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 3 เสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานบริการที่ตกเป็นตัวอย่างของโครงการนี้ในแง่มุมต่างๆ ด้วยเหตุผลของการเลือกสถานบริการดังกล่าวแล้วในตอนต้น ทำให้มีสถานบริการที่อยู่ในโครงการนี้เพียง 2 ประเภท คือ สำนักบริการ (ซ่อง) และร้านอาหาร ดังนั้นในกลุ่มทดลองจะมีสัดส่วนของสตรีที่มาจากสำนักบริการสูงถึงร้อยละ 64 และมาจากร้านอาหารร้อยละ 36 ในทางกลับกัน สตรีในกลุ่มควบคุม ร้อยละ 53.4 มาจากร้านอาหาร และร้อยละ 46.6 มาจากสำนักบริการ

สตรีกลุ่มทดลองจำนวนเกือบครึ่ง และกลุ่มควบคุมร้อยละ 56.8 ทำงานอยู่ในสถานบริการขนาดกลางที่มีพนักงานประมาณ 10-20 คน และโดยที่สตรีกลุ่มทดลองจำนวนมากมาจากสำนักบริการ จึงมีผู้ที่รายงานว่าทำงานในสถานบริการที่มีพนักงานต่ำกว่า 10 คนมากถึงร้อยละ 30 ขณะที่สตรีกลุ่มควบคุมร้อยละ 20.5 ทำงานในสถานบริการขนาดใหญ่ที่มีพนักงานมากโดยเฉลี่ยขนาด 21-30 คน

สถานบริการเหล่านี้ประมาณร้อยละ 50-70 มีผู้จัดการหรือผู้ดูแลเป็นหญิง รองลงมา (ร้อยละ 24-36) มีผู้จัดการหรือผู้ดูแลเป็นชาย ที่เหลือต่ำกว่าร้อยละ 10 มีผู้ดูแลทั้งชายและหญิง

ข้อมูลในตารางที่ 4 เสนอภาพคร่าวๆเกี่ยวกับการเดินทางย้ายถิ่นเพื่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่าง พบว่า สตรีในกลุ่มทดลองร้อยละ 70 และสตรีกลุ่มควบคุม ร้อยละ 51.1 รายงานว่า ตนประกอบอาชีพขายบริการทางเพศเป็นครั้งแรกที่อำเภอสุไหงโก-ลก (เดินทางจากภูมิลำเนาเดิม) สำหรับผู้ที่เคยประกอบอาชีพบริการในเขตพื้นที่อื่นมาก่อน (ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก) พบว่า สตรีกลุ่มทดลองร้อยละ 45.5 และสตรีกลุ่มควบคุม ร้อยละ 33.3

ย้ายมาจากกรุงเทพมหานคร และสตรีในสัดส่วนรองลงมาเป็นผู้ที่เคยประกอบอาชีพนี้ในภาคใต้ (เขตจังหวัดอื่นๆ) ก่อนย้ายลงมาประกอบอาชีพในเขตอำเภอนี้ และสำหรับผู้ที่เคยย้ายมาในหลายๆพื้นที่ (ซึ่งมีจำนวนต่ำกว่า 20 คน) ก็เป็นผู้ที่ย้ายมาจากกรุงเทพมหานคร และภาคใต้เช่นกัน ข้อมูลในตารางที่ 4 นี้ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มสตรีที่ถูกคัดเลือก (โดยการสุ่มตัวอย่าง) เข้ามาอยู่ในโครงการวิจัยครั้งนี้ มีการย้ายถิ่นน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับที่เคยพบในโครงการอื่นๆที่ศึกษามาก่อนหน้านี้ อาจจะเป็นไปได้ว่า สตรีจำนวนไม่น้อยเมื่อประสบปัญหาในชีวิตสมรส (โดยการหย่าแยกหรือเป็นหม้าย) ก็อาจตัดสินใจจากบ้านเกิด เดินทางลงมายังเขตอำเภอสุไหงโก-ลก เพื่อประกอบอาชีพนี้และโดยคำแนะนำของเพื่อน หรือญาติ หรือคนรู้จักที่ทำงานอยู่ก่อนหน้านี้ก็เป็นได้

ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และลูกค้าของสตรีขายบริการ นำเสนอในตารางที่ 5 พบว่ารายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ยของสตรีทั้งสองกลุ่มเกือบจะไม่แตกต่างกัน คือหลังจากหักค่าใช้จ่ายกับเจ้าของสถานบริการแล้ว จะตกประมาณเดือนละหนึ่งหมื่นกว่าบาท สตรีทั้งสองกลุ่มเกือบทั้งหมดรายงานว่า การให้บริการทางเพศแก่ลูกค้ามักจะเกิดขึ้นนอกสถานบริการที่ตนทำงาน (ซ่องหรือร้านอาหาร) ซึ่งในทางปฏิบัติก็คือ ลูกค้าที่มาใช้บริการทางเพศก็จะให้รับตัวที่สถานบริการหรือนัดหมายให้สตรีขายบริการมายังโรงแรมที่ตนพัก ลูกค้าที่ใช้บริการทางเพศในพื้นที่นี้กว่าร้อยละ 90 ยังคงเป็นชาวจีนมาเลย์ กลุ่มลูกค้าไทยมีต่ำกว่าร้อยละ 10 ส่วนที่เหลือ ก็คือชาวสิงคโปร์ แขกบังคลาเทศ ชาวพม่า ฯลฯ สตรีเหล่านี้รายงานว่าในเดือนที่ผ่านมา (ก่อนการสัมภาษณ์) จะมีลูกค้าโดยเฉลี่ยประมาณวันละ 2 คน ซึ่งนับว่าน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับในที่รายงานในการวิจัยครั้งก่อนๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลกระทบจากวิกฤตทางเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ส่งผลให้มีผู้มาใช้บริการน้อยกว่าที่ผ่านมา หรืออาจจะเป็นด้วยเหตุผลของความจำ เนื่องจากเป็นเวลาที่ผ่านมานานพอสมควรก่อนที่จะถูกสัมภาษณ์ เมื่อถามถึงจำนวนลูกค้าที่ให้บริการ**โดยเฉลี่ยตลอดทั้งอาทิตย์**ที่ผ่านมา พบว่าจะมีลูกค้าโดยเฉลี่ยประมาณ 4-5 คน ต่ออาทิตย์หรือโดยเฉลี่ยวันละ 1 คน ส่วนเงินค่าบริการที่สถานบริการคิดจากลูกค้าแต่ละครั้ง สตรีในกลุ่มทดลองจะได้เงินค่าบริการโดยเฉลี่ยสูงกว่าคือ 1,136 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีในกลุ่มควบคุม ซึ่งสถานบริการจะคิดค่าบริการลูกค้าประมาณเฉลี่ยครั้งละ 823 บาท

ตารางที่ 1: ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามคุณลักษณะพื้นฐานบางประการ

คุณลักษณะ	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
สถานภาพสมรส		
โสด	43.2	42.0
สมรส	.9	3.4
หย่าร้าง	42.3	42.0
แยก	10.8	8.0
หม้าย	2.7	4.5
การอ่านออกเขียน-ได้		
อ่านไม่ออก-เขียนไม่ได้	6.3	5.7
อ่าน-เขียนบ้างเล็กน้อย	13.5	8.0
อ่าน-เขียนพอประมาณ	26.1	36.4
อ่าน-เขียนค่อนข้างดี	27.0	15.9
อ่าน-เขียนได้คล่อง	27.0	34.1
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้เรียน	3.6	4.5
ประถมต้น	82.9	75.0
มัธยมปลาย	12.6	18.2
อาชีวะ	-	2.3
ไม่ตอบ	.9	-
ศาสนา		
พุทธ	99.1	100.0
อิสลาม	.9	-
อายุ (ปี)		
อายุเฉลี่ยปัจจุบัน	25.2	24.9
อายุเริ่มประกอบอาชีพบริการ	22.7	20.9

* กลุ่มทดลอง จำนวน 111 ราย กลุ่มควบคุม จำนวน 88 ราย

ตารางที่ 2: ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามสถานที่เกิด และสัญชาติ

ภูมิหลัง	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
สถานที่เกิด		
กรุงเทพฯ	1.8	2.3
เหนือ	60.4	64.8
ตะวันออกเฉียงเหนือ	30.6	20.5
กลาง	2.7	2.3
ใต้	1.8	5.7
ตะวันออก	-	4.5
ต่างประเทศ	2.7	-
รวม	100.0 (111)	100.0 (88)
สัญชาติ		
ไทย	90.1	94.3
ไทยภูเขา	6.3	4.5
พม่า	2.7	-
จีน	-	1.1
ไม่ตอบ/ไม่ทราบ	.9	-
รวม	100.0 (111)	100.0 (88)

ตารางที่ 3: ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามประเภทสถานบริการ จำนวนพนักงานที่ทำงานในสถานบริการ และเพศของผู้จัดการสถานบริการ

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานบริการ	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
ประเภทสถานบริการ		
สำนักบริการ (ซ่อง)	64.0	46.6
ร้านอาหาร/ภัตตาคาร	36.0	53.4
รวม	100.0 (111)	100.0 (88)
จำนวนพนักงานในสถานบริการ		
ต่ำกว่า 10	29.7	19.3
10-20	47.7	56.8
21-30	19.8	20.5
31-40	.9	3.4
ไม่ทราบ	1.8	-
รวม	100.0 (111)	100.0 (88)
เพศของผู้จัดการสถานบริการ		
ชาย	36.0	23.9
หญิง	54.1	69.3
ทั้งชายและหญิง	9.9	6.8
รวม	100.0 (111)	100.0 (88)

ตารางที่ 4: ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามประสบการณ์ การย้ายถิ่นในการประกอบอาชีพบริการทางเพศ

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
ประกอบอาชีพนี้ครั้งแรกที่สุไหงโก-ลก หรือไม่?		
ใช่	70.3	51.1
ไม่ใช่	29.7	48.9
รวม	100.0 (111)	100.0 (88)
ก่อนจะย้ายมาที่สุไหงโก-ลก ประกอบอาชีพนี้ที่ไหน?		
ที่สุดท้ายก่อนมาที่นี่		
กรุงเทพมหานคร	45.5	33.3
เหนือ	3.0	11.9
ตะวันออกเฉียงเหนือ	9.1	7.1
กลาง	6.1	7.1
ใต้	24.2	28.6
ตะวันออก	9.1	7.1
ต่างประเทศ	3.0	4.8
รวม	100.0 (33)	100.0 (42)
สถานที่ทำงานก่อนที่สุดท้าย		
กรุงเทพมหานคร	63.6	42.9
เหนือ	9.1	-
กลาง	-	21.4
ใต้	18.2	14.3
ตะวันออก	9.1	14.3
ต่างประเทศ	-	7.1
รวม	100.0 (11)	100.0 (14)

ตารางที่ 5 รายได้เฉลี่ย และร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามสถานที่ให้บริการทางเพศ ประเภทและจำนวนลูกค้า

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
รายได้ต่อเดือน (เฉลี่ย)		
หลังจากหักค่าใช้จ่ายกับเจ้าของสถานบริการ (บาท)	11,513	11,307
สถานที่ที่ให้บริการทางเพศ		
บริการในสถานที่	1.8	2.3
บริการนอกสถานที่	98.2	96.6
ทั้งในและนอกสถานที่	-	1.1
รวม	100.0	100.0
สัญชาติลูกค้าส่วนใหญ่		
มาเลย์	91.9	90.9
ไทย	6.3	9.1
สิงคโปร์	.9	-
อื่นๆ	.9	-
รวม	100.0	100.0
ช่วงเดือนที่แล้วมีลูกค้าเฉลี่ยวันละกี่คน?	2.9	2.3
ช่วงอาทิตย์ที่แล้วมีลูกค้าเฉลี่ยกี่คน?	4.4	5.1
สถานบริการที่ทำงานอยู่ คิดค่าบริการลูกค้า (เฉลี่ย) ครั้งละกี่บาท	1,136	823

* กลุ่มทดลอง จำนวน 111 ราย กลุ่มควบคุม 88 ราย

ส่วนที่ 2: ความรู้ การสนับสนุนการใช้ถุงยางอนามัย และแรงจูงใจในการควบคุมพฤติกรรม

ตารางที่ 6 เสนอค่าคะแนนเฉลี่ย (mean scores) ของคำตอบเกี่ยวกับความรู้และความเชื่อที่มีต่อโรคเอดส์ โดยเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในการสัมภาษณ์รอบแรก (pretest) และการสัมภาษณ์รอบที่สอง (post-test) ของสตรีทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลปรากฏว่า ในกลุ่มทดลองที่สตรีได้ผ่านการอบรมมาระยะหนึ่ง ค่าคะแนนเฉลี่ยมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าที่พบในกลุ่มควบคุม 3 เรื่องด้วยกันคือ 1) การรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของโรคเอดส์ (.63 เพิ่มเป็น .68) 2) การรับรู้ว่าตนมีโอกาสเสี่ยงที่จะติดโรคเอดส์ (2.4 เพิ่มเป็น 2.7) และ 3) ระดับความรู้เกี่ยวกับถ่ายทอดและการแพร่ระบาด (.81 เพิ่มเป็น .88) ขณะที่ไม่พบความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในกลุ่มควบคุม ในการสัมภาษณ์รอบที่สอง

ในส่วนของการรับรู้ประโยชน์และความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งประกอบด้วยคำถามว่า เชื่อว่าถุงยางป้องกันโรคเอดส์ได้ ถุงยางช่วยสร้างความพึงใจเมื่อร่วมเพศ และชุดคำถามที่วัดทักษะในการจูงใจหรือปฏิเสธลูกค้าในกรณีของการใช้ถุงยางอนามัย พบว่าไม่มีความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนในเรื่องเหล่านี้ เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์รอบแรกและรอบที่สอง ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ความรู้บางเรื่อง เช่นถุงยางอนามัยป้องกันโรคเอดส์ได้ เป็นที่รับรู้กันในกลุ่มสตรีขายบริการเกือบหมดแล้ว คะแนนในเรื่องนี้จึงไม่อาจเพิ่มสูงขึ้นได้อีกมากนักในการสัมภาษณ์รอบที่สอง

ตารางที่ 7 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของคำถามเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้างในการใช้ถุงยางอนามัย รวมทั้งแรงจูงใจที่สตรีขายบริการจะปฏิบัติตามความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้น โดยที่คำถามในเรื่องเหล่านี้ได้มีการสัมภาษณ์ครั้งเดียวในรอบแรกก่อนการเริ่มกิจกรรมการอบรม (ในเดือนตุลาคม) พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของสตรีทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ปรากฏ (จากสเกล 1-5) แสดงให้เห็นว่า สตรีทั้งสองกลุ่มได้รับความสนับสนุนจากทั้งกลุ่มเพื่อนร่วมงาน และจากกลุ่มลูกค้าในการใช้ถุงยางอนามัย (2.5-2.8) สูงกว่าที่ได้รับจากกลุ่มเจ้าของหรือผู้ดูแลสถานบริการ (1.7) ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาที่ว่า เจ้าของหรือผู้ดูแลสถานบริการ ยังคงมีความลังเลใจที่จะให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่แก่พนักงานในความดูแลของตนให้ปฏิเสธลูกค้ากรณีที่ไม่ยอมใช้ถุงยางอนามัย ทั้งนี้เนื่องจากเกรงว่าการกระทำดังกล่าว อาจทำให้สูญเสียลูกค้าและมีผลกระทบต่อรายได้ของสถานบริการ

สำหรับสเกลวัดเกี่ยวกับแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามความเห็นของคนรอบข้าง (motivation to comply) ในการใช้ถุงยางอนามัย พบว่าทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องนี้ และคะแนนเฉลี่ยก็ตกอยู่ระดับกลาง (ของสเกล 1-5) คือประมาณ 2.6 และ

2.7 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในสถานการณ์ปกติ ความคิดเห็นของบุคคลรอบข้าง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น เพื่อนร่วมงาน นายจ้างและลูกค้าไม่อาจสร้างแรงจูงใจมากพอที่จะให้สตรีขายบริการปฏิบัติตามในเรื่องการใช้ถุงยางอนามัยเป็นประจำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาวะแวดล้อมในการทำงาน ลูกค้าและเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ และอื่นๆอาจไม่อำนวยให้สตรีเหล่านี้ปฏิบัติตามความคิดเห็นของคนเหล่านั้นได้เต็มที่

ตารางที่ 8 เสนอค่าคะแนนเฉลี่ยของคำตอบเกี่ยวกับทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย (เช่น การรับรู้ หรือการคาดการณ์เกี่ยวกับการสูญเสียประโยชน์จากการใช้ถุงยางอนามัย) และความสามารถรวมทั้งปัญหาในการสื่อสารเพื่อให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย พบว่าสำหรับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในช่วงของการสัมภาษณ์ 2 ครั้ง โดยสตรีทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติในทางที่เห็นประโยชน์ของการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้นในการสัมภาษณ์รอบที่สอง ส่วนการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสามารถในการสื่อสารจูงใจลูกค้า และปัญหาที่เกี่ยวกับการสื่อให้มีการใช้ถุงยางอนามัย จากช่วงการสัมภาษณ์รอบแรกจนถึงการสัมภาษณ์รอบสองเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นมาก อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ พบว่าเกิดขึ้นในทั้งกลุ่มทดลอง (.66 เพิ่มขึ้นเป็น .84) ที่ผ่านการฝึกอบรม และในกลุ่มควบคุม (.63 เพิ่มเป็น .84) ที่ไม่ได้เข้าอบรมในช่วงที่โครงการกำลังดำเนินการวิจัย

ตารางที่ 6: ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean scores) ของคำตอบเกี่ยวกับความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับเอดส์และการรับรู้ประโยชน์เกี่ยวกับถุงยางอนามัย รวมทั้งทักษะจูงใจของกลุ่มสตรีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมในช่วงก่อนและหลังการการฝึกอบรม

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		P-value
	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.	
การรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของโรคเอดส์	.63	.68	.62	.65	NS.
คิดว่าตัวเองมีโอกาสเสี่ยงติดโรคเอดส์ มากน้อยเพียงใด	2.4	2.7	2.7	2.4	.003
ท่านมีความกังวลมากน้อยเพียงใดว่าตัวเองจะติดเอดส์	1.9	1.8	1.5	1.6	NS.
ระดับความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดเชื้อ และการแพร่ระบาดของโรคเอดส์	.81	.88	.80	.82	NS.
การรับรู้ประโยชน์และความเชื่อเกี่ยวกับถุงยางอนามัย					
ถุงยางป้องกันโรคเอดส์ได้	.78	.81	.73	.77	NS.
ถุงยางช่วยสร้างความพึงใจเมื่อร่วมเพศ	.58	.57	.47	.49	NS.
ทักษะในการจูงใจหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้บริการ					
เมื่อลูกค้าไม่ใช้ถุงยางอนามัย*	1.5	1.4	1.5	1.4	NS.

สำหรับสเกลทักษะ α - Value = .82 (เป็นสเกลระดับดีมาก)

กลุ่มทดลอง 95 ราย กลุ่มควบคุม 74 ราย

ตารางที่ 7: ค่าคะแนนเฉลี่ยของคำตอบเกี่ยวกับการได้รับความสนับสนุนจากบุคคลรอบข้างในการใช้ถุงยางอนามัย และแรงจูงใจที่จะใช้ถุงยางอนามัย ของสตรีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร**	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	∝*** value	P-value
ความสนับสนุนให้มีการใช้ถุงยางอนามัยจาก				
กลุ่มเพื่อนร่วมงาน	2.7	2.8	.56	NS
กลุ่มผู้จัดการ/เจ้าของ	1.7	1.7	.62	NS
กลุ่มลูกค้า	2.5	2.5	.54	NS
แรงจูงใจที่จะใช้ถุงยางอนามัย	2.6	2.7	.80	NS

* กลุ่มทดลอง 95 ราย กลุ่มควบคุม 74 ราย

** คำถามชุดนี้ถามเฉพาะในช่วงก่อนการดำเนินกิจกรรม (pretest) ในเดือนตุลาคมเท่านั้น

*** ค่า ∝ แสดงระดับความน่าเชื่อได้ของสเกลวัดที่สร้างขึ้นสำหรับแต่ละตัวแปร (เช่น สเกลที่พอใช้ได้ สเกลที่ดี หรือสเกลที่ดีมาก)

ตารางที่ 8: ค่าคะแนนเฉลี่ยของคำตอบเกี่ยวกับทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย* และความสามารถในการต่อรองกับลูกค้า** ของสตรีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		∝	P-value
	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.	Value	
ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย	.23	.19	.28	.21	.51	NS
ความสามารถในการต่อรองกับลูกค้า	.66	.84	.63	.84	.72	NS

* เช่น การรับรู้หรือคาดการณ์เกี่ยวกับการสูญเสียประโยชน์จากการใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งรวมถึงการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย การสูญเสียความพึงใจในการร่วมเพศ การสูญเสียลูกค้า

** เช่น การขอให้ลูกค้าต่างชาติใช้ถุงยางเป็นเรื่องยาก ลูกค้า/ตัวเองไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน เมื่อพูดถึงการใช้ถุงยาง ไม่สามารถสื่อความต้องการให้ลูกค้าทราบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 3: พฤติกรรมเพศสัมพันธ์และการป้องกัน

ในส่วนนี้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์และการป้องกัน (โดยการใช้ถุงยางอนามัย) ของสตรีขายบริการกับบุคคลอื่นที่มิใช่ลูกค้า และลูกค้า

ก. เพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยกับบุคคลอื่นที่มิใช่ลูกค้า

ในตารางที่ 9 เสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สตรีขายบริการที่เข้าร่วมในโครงการนี้ โดยมีช่วงเวลาที่อ้างถึงสองช่วงด้วยกัน คือการมีเพศสัมพันธ์ในช่วงเวลาประมาณ 3 เดือนก่อนการสัมภาษณ์รอบแรก (ตุลาคม) และหนึ่งเดือนก่อนการสัมภาษณ์รอบที่สอง (พฤศจิกายน) เนื่องจากช่วงเวลาที่อ้างถึงทั้งสองครั้งมีระยะเวลาที่ต่างกันพอสมควร ทำให้ยากต่อการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จากคำถามที่ว่า ช่วงเวลาที่ผ่านมาท่านมีเพศสัมพันธ์กับคนอื่นที่มิใช่ลูกค้าหรือไม่ (อาจหมายถึง สามี คู่รัก แฟน คู่นอนประจำ) พบว่า ร้อยละของสตรีในทั้งสองกลุ่ม ที่ตอบว่า "ไม่มีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอื่น" เพิ่มขึ้นในสัดส่วนค่อนข้างสูงในการสัมภาษณ์รอบที่สอง ขณะที่ร้อยละของผู้ที่ตอบว่ามีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอื่นด้วย (นอกจากลูกค้า) ลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มควบคุมที่สัดส่วนลดลงกว่าครึ่ง (จากร้อยละ 24.3 เหลือร้อยละ 13.5)

สำหรับผู้ที่ตอบว่ามีเพศสัมพันธ์กับคนอื่นที่มิใช่ลูกค้า (ซึ่งมีจำนวนไม่มาก) จะถูกถามเรื่องการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อร่วมเพศ พบว่า**โดยรวม**สตรีในกลุ่มทดลองจะมีสัดส่วนผู้ใช้ถุงยางอนามัยสูงกว่าของสตรีในกลุ่มควบคุม และสัดส่วนของสตรีในกลุ่มทดลองที่รายงานว่า ใช้ถุงยางอนามัยเกือบทุกครั้ง หรือใช้ทุกครั้ง เพิ่มสูงขึ้นมากประมาณเท่าตัวในการสัมภาษณ์รอบที่สอง (เช่นใช้เกือบทุกครั้งจากร้อยละ 12.5 เพิ่มเป็นร้อยละ 27.3 และใช้ทุกครั้งเพิ่มจากร้อยละ 18.8 เป็นร้อยละ 36.4)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์สตรีทั้งหมดเกี่ยวกับ**ความตั้งใจที่จะใช้**ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆที่มิใช่ลูกค้า (หากมี) **ในครั้งต่อไป** พบว่า ในกลุ่มทดลองพบการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจว่าจะใช้ถุงยางอนามัยแน่นอนในครั้งต่อไป คือเพิ่มจากร้อยละ 48.4 ในการสัมภาษณ์รอบแรก เป็นร้อยละ 65.3 ในการสัมภาษณ์รอบที่สอง ขณะที่ในกลุ่มควบคุม สัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจว่าจะใช้แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นน้อยมาก (คือเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2 ในการสัมภาษณ์รอบที่สอง) อย่างไรก็ตาม ในทั้งสองกลุ่ม มีสัดส่วนของผู้ปฏิเสธว่าตั้งใจ**จะไม่ใช้แน่นอน**ลดลงในการสัมภาษณ์รอบที่สองคือประมาณร้อยละ 3 ในกลุ่มทดลองและในกลุ่มควบคุมนั้นสัดส่วนของผู้ที่ตอบว่า ตั้งใจว่าจะไม่ใช้ถุงยางอนามัยลดลงร้อยละ 5

เมื่อถูกถามถึง**ความเป็นไปได้**ของความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยใน**ครั้งต่อไป** เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่อ้างถึงเหล่านี้ พบว่าในกลุ่มทดลองมีสัดส่วนของผู้ที่คิดว่า **เป็นไปได้เล็กน้อย**ลดน้อยลงในการสัมภาษณ์รอบที่สอง จากร้อยละ 11.8 เหลือร้อยละ 3.4 นอกนั้นร้อยละ

ของผู้ที่ตอบว่า **น่าจะเป็นไปได้ครึ่งต่อครึ่ง เป็นไปได้มาก และเป็นไปได้อย่างแน่นอน** เพิ่มสูงขึ้นกว่าที่ให้สัมภาษณ์ในรอบแรกแม้จะไม่มากนักก็ตาม ส่วนในกลุ่มควบคุมพบว่า แบบแผนคำตอบที่แสดงความมั่นใจว่าเป็นไปได้ ยังไม่ชัดเจนเท่ากลุ่มแรก แต่กลุ่มคำตอบที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในการสัมภาษณ์รอบที่สอง ก็คือ คิดว่า**เป็นไปได้ครึ่งต่อครึ่ง** (จากร้อยละ 14.8 เป็นร้อยละ 30.2) และคิดว่า**เป็นไปได้แน่นอน** (เพิ่มจากร้อยละ 37.7 เป็นร้อยละ 41.3)

เมื่อถูกถามว่า จาก**ช่วงเวลานี้ตลอดไป** ตั้งใจจะใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่มิใช่ลูกค้าหรือไม่ พบว่าในกลุ่มทดลองที่ตอบว่า จะใช้แน่นอน มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 44.2 ในการสัมภาษณ์รอบแรกเป็นร้อยละ 66.3 ในการสัมภาษณ์รอบที่สอง ขณะที่สัดส่วนของกลุ่มควบคุมที่ให้คำตอบเดียวกันนี้ลดลง (ร้อยละ 45.9 เป็น 44.6) แต่กลับไปเพิ่มมากในกลุ่มของผู้ที่ตอบว่า บางทีอาจจะใช้ (จากร้อยละ 9.5 เพิ่มเป็นร้อยละ 28.4) กลุ่มทดลองผู้ซึ่งตอบว่าจะไม่ใช้แน่นอนลดลงจากร้อยละ 10.5 เหลือร้อยละ 6.3 ขณะที่ของกลุ่มควบคุมลดลงไม่ถึงร้อยละ 2

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งตลอดไปจากช่วงนี้ พบว่าในการสัมภาษณ์รอบที่สอง สัดส่วนของสตรีในกลุ่มทดลองที่ตอบว่าคิดว่าเป็นไปไม่ได้ลดลงเกือบเท่าตัว (จากร้อยละ 8.2 เป็นร้อยละ 4.5) ขณะที่ผู้ที่อยู่ในกลุ่มควบคุมกลับมีสัดส่วนผู้ที่ไม่แน่ใจเพิ่มสูงขึ้น (จากร้อยละ 6.5 เป็นร้อยละ 7.9) ลักษณะเพิ่ม-ลดในสัดส่วนเช่นนี้ ก็พบได้ในกลุ่มของผู้ที่ตอบว่าเป็นไปได้เล็กน้อย นอกจากนี้พบว่าในการสัมภาษณ์รอบที่สอง สตรีในกลุ่มทดลองมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นสำหรับผู้ที่ตอบว่า มีความเป็นไปได้มาก และเป็นไปได้แน่นอน ขณะที่สตรีในกลุ่มควบคุม ที่ตอบว่าเป็นไปได้มาก ลดลงเกือบร้อยละ 30

โดยรวมแล้วอาจกล่าวได้ว่า สตรีที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นและเห็นชัดเจนกว่าในเรื่องความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มิใช่ลูกค้า รวมทั้งมีความเห็นและมีความมั่นใจค่อนข้างมากว่า ความตั้งใจนั้นมีทางเป็นไปได้ไม่ว่าจะเป็นครั้งต่อไป หรือตลอดช่วงจากเวลานี้ต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามประสบการณ์เพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยกับบุคคลอื่นที่มิใช่ลูกค้า ในช่วงเวลาสามเดือน**ก่อน**การสัมภาษณ์ (ต.ค.) และในช่วงเวลาหนึ่งเดือน**ก่อน**การสัมภาษณ์รอบสอง (พ.ย.)

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		P-value
	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.	
ช่วงเวลาที่ผ่านมาท่านมีเพศสัมพันธ์กับคนอื่นที่มิใช่ลูกค้าหรือไม่					
ไม่มี	83.2	88.4	75.7	86.5	-
มี	16.8	11.6	24.3	13.5	-
รวม	100.0(95)	100.0(95)	100.0(74)	100.0(74)	-
ช่วงเวลาที่ผ่านมาเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคนที่มิใช่ลูกค้าท่านใช้ถุงยางอนามัยหรือไม่?					
ไม่เคยใช้	37.5	36.4	58.8	70.0	-
ใช้บางครั้ง	25.0	-	11.8	-	-
ประมาณครึ่งต่อครึ่ง	6.3	-	5.9	-	-
เกือบทุกครั้ง	12.5	27.3	11.8	-	-
ใช้ทุกครั้ง	18.8	36.4	11.8	30.0	-
รวม	100.0(15)	100.0(11)	100.0(17)	100.0(10)	-
หากจะมีเพศสัมพันธ์ **ครั้งต่อไป**กับคนเหล่านี้ ท่านตั้งใจจะใช้ถุงยางหรือไม่?*					
ไม่ใช้แน่นอน	10.5	7.4	17.6	14.9	-
คิดว่าจะไม่ใช้	7.4	2.1	1.4	-	-
อาจจะใช้	12.6	13.7	9.5	17.6	-
คิดว่าจะใช้	21.1	11.6	17.6	9.5	-
จะใช้แน่นอน	48.4	65.3	54.1	56.8	-
ไม่แน่ใจ	-	-	-	1.4	-
รวม	100.0(95)	100.0(95)	100.0(74)	100.0(74)	-

* กลุ่มทดลองค่า Wilcoxon $Z = 2.22$ $P < .05$
กลุ่มควบคุมค่า Wilcoxon $Z = 362$ $P < .718$
ค่า Wilcoxon Z ใช้สำหรับ non parametrict test

(ต่อ)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.
คิดว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่จะใช้ถุงยางอนามัย เมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งต่อไป*				
เป็นไปไม่ได้	1.2	1.1	4.9	-
เป็นไปได้เล็กน้อย	11.8	3.4	3.3	7.9
ครึ่งต่อครึ่ง	17.6	20.5	14.8	30.2
เป็นไปได้มาก	28.2	31.8	39.3	19.0
เป็นไปได้แน่นอน	41.2	43.2	37.7	41.3
ไม่แน่ใจ	-	-	-	1.6
รวม	100.0(85)	100.0(88)	100.0(61)	100.0(63)
ตั้งใจหรือไม่ว่าจะใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนตลอดช่วงต่อจากนี้ไป*				
จะไม่ใช้แน่นอน	10.5	6.3	16.2	14.9
คิดว่าจะไม่ใช้	12.6	-	4.1	-
บางทีอาจจะใช้	12.6	22.1	9.5	28.4
ตั้งใจว่าจะใช้	20.0	5.3	24.3	10.8
จะใช้แน่นอน	44.2	66.3	45.9	44.6
ไม่แน่ใจ	-	-	-	1.4
รวม	100.0(95)	100.0(95)	100.0(74)	100.0(73)

* กลุ่มทดลองค่า Wilcoxon $Z = 1.09$ $P < .277$
กลุ่มควบคุมค่า Wilcoxon $Z = 0.72$ $P < .942$

* กลุ่มทดลองค่า Wilcoxon $Z = 2.7$ $P < .007$
กลุ่มควบคุมค่า Wilcoxon $Z = .376$ $P < .71$

(ต่อ)

ตารางที่ 9 (ต่อ

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.
คิดว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่จะใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง**ตลอดช่วงเวลาข้างหน้า**ตามที่ตั้งใจ*				
คิดว่าเป็นไปไม่ได้	8.2	4.5	6.5	7.9
เป็นไปได้เล็กน้อย	16.5	11.2	3.2	9.5
ประมาณครึ่งต่อครึ่ง	18.8	18.0	19.4	28.6
เป็นไปได้มาก	18.8	22.5	43.5	15.9
เป็นไปได้แน่นอน	37.6	43.8	27.4	36.5
ไม่แน่ใจ	-	-	-	1.6
รวม	100.0(85)	100.0(89)	100.0(62)	100.0(62)

* กลุ่มทดลองค่า Wilcoxon $Z = 1.55$ $P < .120$
กลุ่มควบคุมค่า Wilcoxon $Z = .702$ $P < .483$

ข. เพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าบริการทางเพศ

ตารางที่ 10 แสดงร้อยละของสตรีทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่รายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าบริการทางเพศสามคนสุดท้ายก่อนการสัมภาษณ์ทั้งรอบแรกและรอบที่สอง พบว่า กว่าร้อยละ 90 ของสตรีทั้งสองกลุ่มที่รายงานว่าตนได้ใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าทั้งสามคน ตั้งแต่เริ่มจนสิ้นสุดการร่วมเพศ (ซึ่งหมายถึงความปลอดภัยและมีการป้องกันการถ่ายทอดเชื้อระหว่างกัน) ในกลุ่มควบคุมพบว่า มีการใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าคนก่อนสองคนสุดท้ายในสัดส่วนที่สูงขึ้นในการสัมภาษณ์รอบที่สอง (ร้อยละ 93.2 เพิ่มเป็นร้อยละ 97.3) ขณะที่กลุ่มทดลองมีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยตั้งแต่ต้นจนจบ เพิ่มขึ้นในการสัมภาษณ์รอบที่สองเฉพาะลูกค้าที่ให้บริการคนสุดท้าย (คือร้อยละ 91.2 เพิ่มเป็นร้อยละ 96.7)

ตารางที่ 10 ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามประสบการณ์การใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้า บริการทางเพศ จำนวนสามคนสุดท้าย**ก่อนและหลัง**การสัมภาษณ์

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.
ลูกค้าคนสุดท้ายที่บริการ				
ใช้ถุงยางตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นการร่วมเพศ?				
ไม่ใช่	8.8	3.3	6.8	6.9
ใช่	91.2	96.7	93.2	93.1
ลูกค้าก่อนคนสุดท้าย				
ใช้ถุงยางตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นการร่วมเพศ?				
ไม่ใช่	4.6	4.2	6.8	5.6
ใช่	95.4	95.8	93.2	94.4
ลูกค้าคนแรก				
ใช้ถุงยางตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นการร่วมเพศ?				
ไม่ใช่	4.4	8.5	6.8	2.7
ใช่	95.6	91.5	93.2	97.3

ในทำนองเดียวกันกับคำถามที่ถามเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยกับบุคคลอื่นที่มิใช่ลูกค้า ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์สตรีที่ร่วมอยู่ในโครงการครั้งนี้ว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมา (ก่อนการสัมภาษณ์แต่ละรอบ) เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับลูกค้าได้ใช้ถุงยางอนามัยหรือไม่ (ไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นลูกค้าสามคนสุดท้ายที่ให้บริการ) ในตารางที่ 11 พบว่าสตรีทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในสัดส่วนร้อยละที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 61 และ 62 ตามลำดับ) ที่ตอบว่า มีการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง และสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นมากในการสัมภาษณ์รอบที่สอง ก็มีความใกล้เคียงกัน (คือร้อยละ 74.7 และร้อยละ 75.7) (ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการรณรงค์การใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าที่ได้รับฟังอยู่

เป็นประจำจากสื่อและบุคคลต่างๆ) อย่างไรก็ตาม พบว่าขณะที่ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลองที่ตอบว่าใช้ถุงยางอนามัยเกือบทุกครั้ง ลดลงจากการสัมภาษณ์รอบแรกประมาณร้อยละ 10 แต่ในกลุ่มควบคุมลดลงไปประมาณร้อยละ 15 และไปเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มผู้ที่ตอบว่าใช้ประมาณครึ่งต่อครึ่ง

สำหรับความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัย เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับ**ลูกค้าคนต่อไปหรือไม่** พบว่าในกลุ่มทดลองมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะทำเพิ่มขึ้นอีกประมาณร้อยละ 2 ในการสัมภาษณ์รอบที่สอง ขณะที่ไม่พบความเปลี่ยนแปลงใดๆในสตรีกลุ่มควบคุม ซึ่งมีอัตราร้อยละของผู้ตั้งใจจะใช้อยู่ในระดับสูงอยู่แล้ว (ร้อยละ 87) และสัดส่วนของสตรีในทั้งสองกลุ่มที่ตอบว่า ตั้งใจว่าจะใช้ลดลงในการสัมภาษณ์รอบที่สอง (ประมาณร้อยละ 3 ในกลุ่มทดลอง และร้อยละ 4 ในกลุ่มควบคุม)

อย่างไรก็ตาม เมื่อถูกถามว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ที่จะใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าคนต่อไปอย่างที่ตั้งใจไว้ ปรากฏว่าสตรีในกลุ่มควบคุมร้อยละ 70 มีความมั่นใจมากกว่าที่เคยตอบในการสัมภาษณ์รอบแรก (ร้อยละ 59.5) ที่คิดว่าเป็นไปได้อย่างแน่นอน ขณะที่สตรีกลุ่มทดลองที่ให้คำตอบเดียวกันนี้ มีสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก (ร้อยละ 63.2 ในการสัมภาษณ์รอบแรกและร้อยละ 67.4 ในรอบหลัง) และที่ตอบว่ามีความเป็นไปได้มากในกลุ่มสตรีทดลองเพิ่มขึ้นไปอีกประมาณร้อยละ 3 ขณะที่ในกลุ่มสตรีควบคุม สัดส่วนกลับลดลงไปมากถึงร้อยละ 14 (ร้อยละ 29.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 16.2) ทำให้มองเห็นภาพแนวโน้มโดยรวมไม่สู้จะชัดเจนนักในเรื่องดังกล่าว

สำหรับความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์กับลูกค้า**ตลอดช่วงเวลาข้างหน้า**ต่อจากนี้ไป พบว่า สตรีทั้งสองกลุ่มมีร้อยละของผู้ที่ยืนยันความตั้งใจว่าจะใช้อย่างแน่นอนเพิ่มขึ้นในการสัมภาษณ์รอบที่สองในสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 81.1 สำหรับกลุ่มทดลอง และร้อยละ 82.4 สำหรับกลุ่มควบคุม ขณะที่ร้อยละของสตรีในกลุ่มทดลองที่ตอบว่าตั้งใจจะใช้ลดลงอย่างมาก (จากร้อยละ 21 ในการสัมภาษณ์รอบแรกเหลือร้อยละ 9.5 ในการสัมภาษณ์รอบที่สอง) ก็พบแนวโน้มเดียวกันในกลุ่มควบคุม แต่ในสัดส่วนที่น้อยกว่า (ลดลงประมาณร้อยละ 7)

เมื่อให้ตอบยืนยันถึงความเป็นไปได้ว่ามีมากน้อยเพียงใด ที่จะใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าทุกครั้งตลอดช่วงเวลาข้างหน้าตามที่ตั้งใจไว้ พบว่าร้อยละของสตรีทั้งสองกลุ่มที่ตอบว่ามีความเป็นไปได้อย่างแน่นอน เพิ่มขึ้นอย่างมากในการสัมภาษณ์รอบสอง และเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (กลุ่มทดลองเพิ่มจากร้อยละ 49.5 เป็นร้อยละ 62.1 และกลุ่มควบคุมเพิ่มจากร้อยละ 47.3 เป็นร้อยละ 60.8) นอกนั้นกลับพบว่าร้อยละของสตรีทั้งสองกลุ่มลดลงในการสัมภาษณ์รอบที่สอง สำหรับคำตอบที่ว่า เป็นไปได้เล็กน้อย ประมาณครึ่งต่อครึ่งและคิดว่าเป็นไปได้มาก

ตารางที่ 11 ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามประสบการณ์และความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าบริการทางเพศในช่วงสามเดือนก่อนการสัมภาษณ์รอบแรกและช่วงเวลาหนึ่งเดือนก่อนการสัมภาษณ์รอบสอง

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.
ช่วงเวลาที่ผ่านมาเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับลูกค้า ท่านใช้ถุงยางอนามัยหรือไม่?				
ไม่เคยใช้เลย	-	1.1	-	-
ใช้เป็นบางครั้ง	2.1	1.1	1.4	-
ประมาณครึ่งต่อครึ่ง	4.2	2.1	6.8	9.5
เกือบทุกครั้ง	32.6	21.1	29.7	14.9
ใช้ทุกครั้ง	61.1	74.7	62.2	75.7
รวม	100.0(95)	100.0(94)	100.0(74)	100.0(74)
ท่านตั้งใจว่าจะใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับ**ลูกค้าคนต่อไป**หรือไม่?*				
อาจจะใช้	2.1	3.2	1.4	5.4
ตั้งใจว่าจะใช้	14.7	11.6	10.8	6.8
จะใช้แน่นอน	83.2	85.3	87.8	87.8
รวม	100.0(95)	100.0(95)	100.0(74)	100.0(74)
คิดว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่จะใช้ถุงยางอนามัยกับ**ลูกค้าคนต่อไป**อย่างที่ตั้งใจ*				
เป็นไปได้เล็กน้อย	2.1	-	1.4	-
ครึ่งต่อครึ่ง	12.6	7.4	9.5	13.5
เป็นไปได้มาก	22.1	25.3	29.7	16.2
เป็นไปได้แน่นอน	63.2	67.4	59.5	70.3
รวม	100.0(95)	100.0(95)	100.0(74)	100.0(74)

* กลุ่มทดลอง ค่า Wilcoxon Z = .111 $P < .911$
กลุ่มควบคุม ค่า Wilcoxon Z = .8 $P < .426$

* กลุ่มทดลอง ค่า Wilcoxon Z = 1.412 $P < .158$
กลุ่มควบคุม ค่า Wilcoxon Z = 1.35 $P < .178$

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.
ตั้งใจหรือไม่ว่าจะใช้ถุงยางอนามัย ทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับลูกค้า ตลอดช่วงเวลาข้างหน้า*				
อาจจะใช้	3.2	9.5	8.1	5.4
ตั้งใจว่าจะใช้	21.1	9.5	18.9	12.2
จะใช้แน่นอน	75.8	81.1	73.0	82.4
รวม	100.0(95)	100.0(95)	100.0(74)	100.0(74)
* กลุ่มทดลองค่า Wilcoxon Z = .36 P < .722				
กลุ่มควบคุมค่า Wilcoxon Z = 1.6 P < .109				
คิดว่ามีความเป็นไปได้มากน้อย เพียงใดที่จะใช้ถุงยางอนามัย ทุกครั้งตลอดช่วงสามเดือน ข้างหน้าที่ตั้งใจไว้*				
คิดว่าเป็นไปได้	1.1	-	2.7	1.4
เป็นไปได้เล็กน้อย	4.2	2.1	1.4	-
ประมาณครึ่งต่อครึ่ง	14.7	12.6	16.2	13.5
เป็นไปได้มาก	30.5	23.2	32.4	24.3
เป็นไปได้แน่นอน	49.5	62.1	47.3	60.8
รวม	100.0(95)	100.0(95)	100.0(74)	100.0(74)
* กลุ่มทดลอง ค่า Wilcoxon Z = 2.053 P < .04				
กลุ่มควบคุม ค่า Wilcoxon Z = 1.99 P < .05				

ตารางที่ 12 แสดงร้อยละของสตรีทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามประเภทของปัญหาที่เกิดจากการใช้ถุงยางอนามัยทั้งในช่วงการสัมภาษณ์รอบแรกและการสัมภาษณ์รอบที่สอง พบว่าสตรีทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ กว่าร้อยละ 50-80 รายงานว่า ปัญหาการใช้ถุงยาง เช่น การฉีกขาด ถุงยางหลุดลื่น ไม่มีสารหล่อลื่นเพียงพอ และช่องคลอดแห้ง ไม่เคยเกิดขึ้นกับตน อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลน่าสนใจที่พบว่า สตรีที่รายงานว่าประสบปัญหาในการใช้ถุงยางอนามัยเป็นบางครั้งมีจำนวนไม่น้อย อาทิ ในการสัมภาษณ์รอบแรกสตรีกลุ่มทดลองจำนวนมากกว่า 1 ใน 3 ที่รายงานว่า บางครั้งมีถุงยางแตก ถุงยางหลุดลื่น และถุงยางมีสารหล่อลื่นน้อยเกินไป แต่สัดส่วนที่

รายงานปัญหานี้ลดลงในการสัมภาษณ์รอบที่สอง หรือสตรีในกลุ่มควบคุมร้อยละ 51 ที่รายงานในการสัมภาษณ์รอบแรก ว่าถุงยางแตก/ฉีก และร้อยละ 45 รายงานว่ามีถุงยางหลุดลื่นเป็นบางครั้ง สัดส่วนที่ประสบปัญหานี้ก็ลดลงในการสัมภาษณ์รอบที่สอง แต่โดยรวมแล้วปัญหาที่จะเกิดมากที่สุดกับสตรีจำนวนไม่น้อยก็คือการมีช่องคลอดแห้งเกินไป (อาจเนื่องจากไม่มีการตอบสนองทางเพศ หรือการชำระล้างช่องคลอดบ่อยเกินไป) ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาหนึ่งทางด้านสุขภาพ และการให้บริการทางเพศของสตรีเหล่านี้

ตารางที่ 13 แสดงร้อยละของสตรีที่ใช้สารหล่อลื่นประเภทต่างๆ พบว่า ในการสัมภาษณ์ทั้งสองรอบ การใช้สารหล่อลื่นประเภทต่างๆในกลุ่มควบคุมไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ในกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงมากพอสมควร ทั้งนี้เพราะในการสัมภาษณ์รอบแรกเกือบร้อยละ 60 ที่ไม่ได้ใช้สารหล่อลื่น แต่ในการสัมภาษณ์รอบที่สองสัดส่วนของสตรีที่ไม่ใช้สารหล่อลื่นลดลงไปเหลือเพียงร้อยละ 35.8 และพบว่าสัดส่วนของผู้ใช้น้ำ แทนสารหล่อลื่นอื่นๆเพิ่มมากขึ้น จากร้อยละ 13.7 เป็นร้อยละ 27.4 และกลุ่มที่ใช้สารหล่อลื่นมากกว่า 1 ประเภท เพิ่มสัดส่วนขึ้นเกือบเท่าตัวเช่นกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตาม ประเภทของปัญหาในการใช้ถุงยางอนามัยที่รายงานในการสัมภาษณ์สองรอบ

ปัญหาในการใช้ถุงยางอนามัย	เป็นประจำ		บ่อยครั้ง		ครึ่งต่อครึ่ง		บางครั้ง		ไม่เคยเกิด		ไม่ตอบ
	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.	
กลุ่มทดลอง (95 ราย)											
ถุงยางแตก/ฉีก	-	2.1	3.2	1.1	2.1	-	33.7	22.1	61.1	73.7	1.1
ถุงยางหลุดลื่น	-	1.1	3.2	-	1.1	1.1	38.9	20.0	56.8	76.8	1.1
ถุงยางสารหล่อลื่นน้อย	3.2	1.1	6.3	13.7	2.1	1.1	36.8	38.9	51.6	44.2	1.1
ไม่มีสารหล่อลื่น	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	15.8	17.9	81.1	77.9	1.1
ช่องคลอดแห้งเกินไป	4.2	4.2	11.6	5.3	3.2	2.1	31.6	33.7	49.5	53.7	1.1
กลุ่มควบคุม (74 ราย)											
ถุงยางแตก/ฉีก	-	-	1.4	-	1.4	1.4	51.4	25.7	45.9	73.0	-
ถุงยางหลุดลื่น	1.4	-	2.7	-	-	-	44.6	35.1	51.4	64.9	-
ถุงยางสารหล่อลื่นน้อย	2.7	-	16.2	8.1	5.4	8.1	35.1	44.6	40.5	39.2	-
ไม่มีสารหล่อลื่น	2.7	1.4	1.4	2.7	-	1.4	16.2	28.4	79.7	66.2	-
ช่องคลอดแห้งเกินไป	5.4	1.4	13.5	14.9	5.4	5.4	32.4	39.2	43.2	39.2	-

ตารางที่ 13 ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามประเภทสารหล่อลื่นที่ใช้ประจำ

ประเภทสารหล่อลื่นที่ใช้	กลุ่มทดลอง*		กลุ่มควบคุม*	
	ต.ค.	พ.ย.	ต.ค.	พ.ย.
ไม่ได้ใช้	56.8	35.8	39.2	39.2
KY	24.2	25.3	24.3	23.0
Sensilube	1.1	-	-	-
เบบี้ออยล์	-	1.1	2.7	2.7
น้ำ	13.7	27.4	13.5	18.9
ใช้มากกว่า 1 อย่าง	4.2	9.5	20.3	16.2
ไม่ทราบ	-	1.1	-	-

*กลุ่มทดลอง 95 ราย กลุ่มควบคุม 74 ราย

ส่วนที่ 4: ประเมินผลกิจกรรมการอบรม

ในส่วนนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อขอความเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อให้ปรับปรุงแก้ไข และการประเมินผลการอบรม จากสตรีกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมการอบรมในช่วงการวิจัยของโครงการ ซึ่งการขอให้มีการประเมินผลนี้จัดทำเฉพาะกับกลุ่มทดลองเท่านั้น

ตารางที่ 14 เสนอร้อยละของสตรีกลุ่มทดลองที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการอบรมในแง่มุมต่างๆ พบว่า สตรีเกือบทั้งหมด (กว่าร้อยละ 95) ตอบว่า ชอบเนื้อหาการอบรม วิธีการนำเสนอเรื่องราว ความรู้ที่ได้รับ วิธีการบรรยาย และการตอบปัญหาของวิทยากร แต่มีสตรีประมาณร้อยละ 15 ไม่ชอบสถานที่จัดอบรม (เหตุผลคือ ห้องแคบเกินไป) ซึ่งก็คือห้องประชุมของหน่วยกามโรคฯที่เมื่อมีการใช้พื้นที่ในการสาธิต การฝึก และมีอุปกรณ์สื่อสารต่างๆ รวมกับผู้เข้าอบรมประมาณ 25 คน ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัด อีกทั้งพบว่า ในการจัดประชุมอบรมแต่ละครั้งมีสตรีขายบริการที่มาจากสถานบริการต่างๆที่มีการขัดผลประโยชน์และเรื่องส่วนตัว ทำให้สตรีในกลุ่มไม่อยากประจัญหน้ากันในสถานที่ๆคับแคบ เพราะทำให้เกิดความไม่พอใจต่อกันได้ง่าย

เนื่องจากสตรีที่เข้ารับการอบรม มีเวลาประมาณสองอาทิตย์หลังจากการอบรมครั้งแรกก่อนการเข้าอบรมครั้งที่สอง วิทยากรได้ร้องขอให้สตรีที่เข้ารับการอบรมทุกคน ลองนำทักษะที่ได้ฝึกฝนในการอบรมครั้งแรกไปทดลองใช้กับลูกค้าก่อนที่จะกลับมารายงานผลในการอบรมครั้งที่สองใน 2 อาทิตย์ถัดมา เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกันในกลุ่มผู้ที่เข้าอบรม พร้อมขอคำแนะนำเพิ่มเติมจากวิทยากร สำหรับข้อมูลการรายงานผลการนำความรู้จากการอบรมไปใช้กับลูกค้า

I16352499

แสดงไว้ในตารางที่ 15 พบว่าสตรีร้อยละ 53.4 รายงานว่าได้นำวิธีการต่อรองโดยไม่ใช้ภาษาพูดให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าบางคน สตรีร้อยละ 18 ได้นำไปใช้กับลูกค้าบ่อยครั้ง และร้อยละ 9 ใช้กับลูกค้าเป็นประจำ สตรีอีกร้อยละ 4.5 รายงานว่าไม่เคยนำเอาสิ่งที่อบรมไปใช้เลย และสตรีเกือบร้อยละ 15 รายงานว่า คิดว่าตนมีความรู้มากกว่าที่ได้เห็นจากวีดิทัศน์ หรือที่ได้ฟังจากห้องอบรมครั้งนี้

สำหรับกลุ่มสตรีที่นำวิธีการที่ได้รับการฝึกอบรมไปใช้ พบว่าสตรีร้อยละ 52.3 รายงานว่า ลูกค้ามีความพอใจกับวิธีที่นำไปใช้มากกว่าบริการที่ผ่านๆมา ร้อยละ 26.1 ที่พบว่าลูกค้ามีความพอใจมากกับเทคนิคที่ตนได้รับการฝึกมา ร้อยละที่เหลือ คือ กลุ่มสตรีที่รายงานว่าไม่เคยนำวิธีที่อบรมไปใช้กับลูกค้าเลย หรือลูกค้ารู้สึกเฉยๆ และมีลูกค้าที่ไม่ชอบเพราะเสียเวลาในการที่จะได้รับบริการทางเพศ และมีสตรีอีกกลุ่มที่รายงานว่า ไม่ทราบว่าลูกค้าคิดอย่างไร (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 17 นำเสนอร้อยละของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสตรีที่เข้ารับการอบรม เพื่อให้มีการปรับปรุงในการที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่และกลุ่มสตรีอื่นๆต่อไปในอนาคต

ตัวอย่างข้างล่างเป็นรายละเอียดของคำเสนอแนะที่ได้รับจากสตรีขายบริการที่เข้ารับการอบรม

สถานที่:

"สถานที่คับแคบเกินไป ควรให้กว้างกว่านี้ เพื่อคนจะได้ร่วมฟังเยอะๆ"

"สถานที่อบรม แคบ มีปัญหา เด็กแต่ละบ้านไม่ถูกกัน"

"อยากให้กลุ่มผู้สอนออกไปอบรมที่บ้านแต่ละบ้านให้มีจำนวนเท่าๆกัน"

"ห้องอบรมแอร์เย็นเกินไป"

เนื้อหา:

"หนังที่ฉายให้ดูดีแล้ว แต่อยากรู้เพิ่มอีก"

"ต้องการให้มีหลายๆสถานการณ์ที่ยากกว่านี้"

"อยากได้ความรู้เพิ่มเติม ที่ทำให้แขกติดใจการใช้ถุงยาง"

"ควรมีผู้แสดงหลายคน หลายอารมณ์ เพื่อจะได้เลือกใช้ตามสถานการณ์"

"ควรเพิ่มเทคนิคจูงใจหลายวิธี รวมทั้งเทคนิคการสวมถุงยางอนามัย"

วิทยากร:

"การตอบข้อซักถามของวิทยากรบางคน ดีกว่าอีกบางคน"

"ต้องการให้บรรยายให้ชัดเจน ถึงใจกว่าที่บรรยาย และอยากให้ควบคุมเนื้อหาเวลาบรรยาย"

"บางครั้งวิทยากรตอบไม่ตรงคำถาม ควรตอบให้ตรงประเด็น"

"วิทยากรบางคนบรรยายสนุก"

ตารางที่ 14 ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง จำแนกตามความคิดเห็นที่มีเกี่ยวกับการอบรมแง่ต่างๆ

การอบรม	ความคิดเห็น		
	ไม่ชอบ	ชอบ	เฉยๆ
เนื้อหาของการอบรม	-	98.9	1.1
วิธีการนำเสนอเรื่องราว	-	96.6	3.4
ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม	-	96.6	3.4
วิธีการบรรยายของวิทยากร	1.1	97.7	1.1
การตอบข้อข้องใจของวิทยากร	1.1	98.9	-
การจัดสถานที่อบรม	14.8	80.7	4.5

ตารางที่ 15 ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลอง ที่รายงานผลการนำความรู้จากการอบรมไปใช้กับลูกค้า

การนำความรู้ไปใช้	ร้อยละ
ไม่เคยนำไปใช้เลย	4.5
ใช้กับลูกค้าบางคน	53.4
ใช้กับลูกค้าบ่อยครั้ง	18.2
ใช้กับลูกค้าเป็นประจำ	9.1
เคยรู้มามากกว่าที่อบรมให้	14.8
รวม	100.0 (88)

ตารางที่ 16 ร้อยละของสตรีที่กลุ่มทดลอง ที่รายงานเกี่ยวกับความพึงพอใจของลูกค้าบริการทางเพศเกี่ยวกับวิธีการที่ได้รับการอบรมมา

ความพึงพอใจของลูกค้า	ร้อยละ
ไม่ค่อยชอบ	1.1
เฉยๆ	5.7
พอใจมากกว่าเดิม	52.3
พอใจมาก	26.1
ไม่ได้นำมาใช้กับลูกค้า	6.8
ไม่ทราบ	5.7
ไม่ตอบ	2.3
รวม	100.0 (88)

ตารางที่ 17 ร้อยละของสตรีกลุ่มทดลองที่แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงด้านต่างๆของการอบรม

ควรปรับปรุงด้านใดบ้าง	ร้อยละ (88 ราย)
ด้านเนื้อหาของการอบรม	
เหมาะสมแล้ว	81.8
ควรมีรายละเอียดหรือยกตัวอย่าง	18.2
ด้านการนำเสนอเรื่องราว	
เหมาะสมแล้ว	86.4
ควรมีรายละเอียดหรือยกตัวอย่าง	8.0
ให้อธิบายด้วยภาษาง่ายๆ	3.4
ไม่มีความเห็น	2.3
ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ	
เหมาะสมแล้ว	69.3
ควรมีรายละเอียดหรือยกตัวอย่าง	30.7
ด้านการบรรยายของวิทยากร	
เหมาะสมแล้ว	92.0
ควรมีรายละเอียดและเนื้อหา	6.8
ไม่มีความเห็น	1.1
ด้านการตอบข้อข้องใจของวิทยากร	
เหมาะสมแล้ว	92.0
ควรมีเนื้อหามากกว่าเดิม	5.7
ควรอธิบายรายละเอียดให้มากขึ้น	2.3
ด้านการจัดสถานที่อบรม	
เหมาะสมแล้ว	75.0
ไม่ค่อยชอบและอื่นๆ	25.0
ด้านช่วงเวลาการอบรม	
ควรเป็นช่วงบ่าย	8.0
ควรเป็นช่วงเช้า	6.8
เช้าและบ่ายก็ได้	76.1
ไม่ตอบ/ไม่ทราบ	9.1
ด้านระยะเวลาการอบรม	
นานเกินไป	8.0
สั้นเกินไป	6.8
เหมาะสมแล้ว	76.1
ไม่ทราบ	9.1

สรุปผลการศึกษา:

สตรีขายบริการทางเพศ จำนวนประมาณ 200 คน จากสถานบริการที่ตกเป็นตัวอย่าง (คือร้านอาหาร และสำนักบริการ) ในเขตอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะการต่อรองด้วยวิธีอวัจนะภาษาให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย ที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน่วยกามโรคและโรคเอดส์ สุไหงโก-ลก และสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยฯ จากสตรีจำนวนทั้งหมดนี้ที่เข้าร่วมโครงการประมาณ 100 คน ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มทดลอง (เพื่อเข้ารับการอบรมฝึกทักษะในช่วงการวิจัย) และอีกประมาณ 100 คน ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มควบคุม (เพื่อเข้ารับการอบรมภายหลังการวิจัยสิ้นสุด) การประเมินผลกระทบของการอบรมได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังกิจกรรมอบรม (pre-post test) และเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระยะเวลาการดำเนินการ (สัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลสองรอบและการอบรม) ใช้ เวลาประมาณ 1 เดือน

สตรีขายบริการส่วนใหญ่ มีอายุปัจจุบันและอายุที่เริ่มประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ โดยเฉลี่ยค่อนข้างสูง จำนวนมากผ่านการหย่าร้าง แยก หรือหม้ายก่อนเข้ามาทำงานในพื้นที่ สตรีที่สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งเป็นชาวต่างชาติ (พม่า) และชาวไทยภูเขา แต่ส่วนใหญ่จะมาจากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือชั้นประถมต้น และกลุ่มรองลงมาคือมัธยมปลาย ลูกค้าบริการทางเพศส่วนใหญ่ของสตรีกลุ่มนี้คือ ชายชาวจีนมาเลย์ รายได้ที่หญิงกลุ่มนี้ได้รับโดยเฉลี่ยแต่ละเดือน อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบเรื่องความรู้ และความเชื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า สตรีในกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดภายหลังเข้ารับการอบรมในด้านการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของโรคเอดส์ การถ่ายทอดเชื้อและการรับรู้ว่าตนมีความเสี่ยงสูงในการติดเชื้อ แต่ไม่พบการเปลี่ยนแปลงเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับถุงยางอนามัย (ว่าป้องกันการติดเชื้อได้) อาจเป็นเพราะระดับความรู้เรื่องนี้มีสูงมากอยู่แล้ว แต่สตรีส่วนใหญ่เห็นประโยชน์ของการใช้ถุงยางอนามัยในสัดส่วนเพิ่มขึ้น หลังช่วงการอบรม

สตรีทั้งสองกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน และลูกค้าให้ใช้ถุงยางอนามัยมากกว่าที่ได้รับจากนายจ้างหรือเจ้าของสถานบริการ สตรีทั้งสองกลุ่มรายงานว่า มีความสามารถดีขึ้นในการต่อรองหรือปฏิเสธลูกค้า มีทักษะในการสื่อความหมายกับลูกค้าต่างชาติเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยดีขึ้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์และการป้องกัน(โดยการใช้ถุงยางอนามัย) ของสตรีขายบริการกับบุคคลอื่นๆที่มิใช่ลูกค้าและกับลูกค้าในช่วงสามเดือนก่อนการสัมภาษณ์รอบแรก และช่วงหนึ่งเดือนก่อนการสัมภาษณ์รอบที่สองนั้น โดยรวมแล้วสำหรับ**การมีเพศสัมพันธ์**

กับบุคคลอื่นที่มิใช่ลูกค้า พบว่าสตรีที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงหลายเรื่องในทิศทางที่ดีขึ้นมากเมื่อเปรียบเทียบกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกลุ่มสตรีกลุ่มควบคุม กล่าวคือ มีการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้น รวมทั้งข้อมูลแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าในกลุ่มสตรีทดลองมีความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอย่างสม่ำเสมอ และมีความมั่นใจค่อนข้างมากว่าตนสามารถทำให้ความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยเกิดขึ้นในทางปฏิบัติเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่มิใช่ลูกค้าในครั้งต่อไป และตลอดช่วงเวลาจากนี้ไป

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าบริการ พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์รอบแรกและการสัมภาษณ์รอบสอง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่ชัดเจนเท่ากับที่ได้พบในส่วนพฤติกรรมเพศสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มิใช่ลูกค้า กล่าวคือ สัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้ามีสูงอยู่แล้วในการสัมภาษณ์รอบแรกทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และสัดส่วนเพิ่มขึ้นอีกในการสัมภาษณ์รอบสอง ทั้งนี้เชื่อว่าส่วนหนึ่งจะเป็นผลมาจากการรณรงค์ของรัฐในการกระตุ้นให้มีการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีเพศสัมพันธ์ (กับลูกค้าตามความเข้าใจของสตรีขายบริการ)

สำหรับความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับลูกค้าคนต่อไป พบว่ากลุ่มควบคุมมีสัดส่วนผู้ที่ตั้งใจจะใช้ถุงยางอนามัยสูงมาตั้งแต่การสัมภาษณ์รอบแรก ส่วนกลุ่มทดลองนั้นมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในการสัมภาษณ์รอบสอง สำหรับความเป็นไปได้ของความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าคนต่อไปพบว่า แบบแผนคำตอบที่ระบุว่ามีความเป็นไปได้ในกลุ่มทดลองชัดเจนกว่า และมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นในการสัมภาษณ์รอบสอง แม้ในอัตราร้อยละไม่สูงนัก ส่วนกลุ่มควบคุม กลุ่มที่ให้คำตอบว่ามีความเป็นไปได้มากลดลงมากในการสัมภาษณ์รอบสอง นอกนั้นจะมีแบบแผนคล้ายของกลุ่มทดลอง

สำหรับความตั้งใจและความเป็นไปได้ที่จะใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้าตลอดช่วงเวลาจากนี้ไป สตรีทั้งสองกลุ่มยืนยันว่าจะใช้แน่นอน สูงขึ้นในการสัมภาษณ์รอบสองและเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

สตรีทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่รายงานว่าไม่เคยมีปัญหาในการใช้ถุงยางอนามัย แต่จะมีสตรีจำนวนไม่น้อยเช่นกันที่เคยประสบปัญหาบ้าง เช่น ถุงยางอนามัยแตก ถุงยางหลุดลื่น หรือมีสารหล่อลื่นน้อยเกินไป และส่วนหนึ่งมีปัญหาช่องคลอดที่แห้งเกินไป ประเภทสารหล่อลื่นที่ใช้กันค่อนข้างมากคือ ครีม KY น้ำ หรือใช้สารหล่อลื่นมากกว่า 1 ประเภทสลับกันไป

สตรีกลุ่มทดลองที่ได้เข้ารับการอบรมพัฒนาทักษะในการต่อรองส่วนใหญ่ รายงานว่าชอบการอบรม และเห็นว่าเป็นประโยชน์กับการทำงานให้บริการของตน รวมทั้งลูกค้าจำนวนมากที่ชอบวิธีการและเทคนิคที่ทางโครงการให้ความรู้ไป นอกจากนี้สตรีกลุ่มนี้ยังให้ข้อคิดเห็นและ

คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหรือพัฒนาเทคนิคที่ทดลองใช้ครั้งนี้ให้ดีขึ้น เพื่อที่จะได้นำไปใช้ในคราวต่อๆไปในพื้นที่อื่น หรือกับสตรีขายบริการกลุ่มอื่น

ข้อคิดและข้อเสนอแนะ:

สรุปผลการศึกษาที่นำเสนอไปในส่วนแรกได้ให้ข้อเสนอแนะสำคัญเกี่ยวกับความพยายามที่จะสร้างมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดโรคเอดส์

เป็นที่ทราบกันอย่างดีว่า ในปัจจุบัน การป้องกันการแพร่ระบาดของเอดส์มีอุปสรรคสำคัญ 2 ประการ คือในทางการแพทย์ยังไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาวัคซีน และในทางด้านพฤติกรรมก็ยังไม่สู้ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ ให้มีความปลอดภัยมากขึ้นโดยการใช้หรือไม่ใช้ถุงยางอนามัย ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยกำหนดพฤติกรรมของบุคคลที่มีความแตกต่างกันในภูมิหลังด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา

โครงการฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการต่อรองด้วยวิธีอวัจนะภาษาของสตรีขายบริการทางเพศให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย อาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ทั้งนี้เพราะจากการประเมินผลได้พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เกิดขึ้นและเห็นได้ชัดเจนในสตรีกลุ่มทดลองหลังการเข้ารับการอบรม คือระดับความรู้ และการรับรู้ที่เพิ่มขึ้นในเรื่องความร้ายแรงของโรค การถ่ายทอดเชื้อและความเสี่ยงที่ตนจะติดเชื้อเอดส์ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงในทักษะ (จากการประเมินตน) ที่จะสื่อสาร หรือรู้จักปฏิเสธลูกค้า เพื่อจูงใจให้มีการใช้ถุงยางอนามัย

การเปลี่ยนแปลงที่พบในการวิจัยครั้งนี้อีกประการหนึ่งที่น่าสนใจ และมีนัยยะต่อการดัดแปลงอุปกรณ์และสื่อเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันโรคเอดส์กับสตรีในกลุ่มอื่นๆต่อไป ก็คือพบว่าหลังการอบรม สตรีกลุ่มทดลองได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นในการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนที่มิใช่ลูกค้า (private partner) ซึ่งนับว่าเป็นสัญญานที่ดีและเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะผลการศึกษาเรื่องการใช้ถุงยางอนามัย ที่ผ่านๆมาในอดีต พบว่า การที่สตรีขายบริการใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้านั้น นับเป็นปรากฏการณ์ค่อนข้างปกติในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะเป็นผลจากการรณรงค์ของรัฐและเอกชนมานานนับปี แต่เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนส่วนตัว สตรีขายบริการมักจะไม่ค่อยได้มีการใช้ถุงยางอนามัยเนื่องจากเหตุผลนานัปการที่กลายเป็นสาเหตุสำคัญของการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วของเชื้อไวรัส HIV

การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีที่เกิดขึ้นในพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ของสตรีกลุ่มทดลองกับคู่นอนส่วนตัว ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องยากดังกล่าวแล้วได้ให้ข้อคิดว่า เทคนิคการพัฒนาทักษะการจูงใจเพื่อให้คู่เพศสัมพันธ์ให้ใช้ถุงยางอนามัย ตามการแสดงที่ปรากฏในวีดิทัศน์ของโครงการนี้ อาจนำไปดัดแปลงใช้ในการฝึกอบรมแก่สตรีอื่นๆในกลุ่มประชากรทั่วไป โดยเฉพาะสตรีที่สมรสแล้วที่มักมีการติดเชื้อเนื่องจากมีปัญหาในการเจรจาชักจูงใจให้สามี คู่รัก คู่นอน ฯลฯ ของตนให้

ใช้ถุงยางอนามัย ดังนั้นเทคนิคการเจรจาต่อรอง ที่ใช้อบรมในการวิจัยครั้งนี้ อาจช่วยลดความรู้สึกไม่พอใจ หรือลดความรู้สึกว่าไม่เป็นที่เชื่อใจของคู่นอนลงได้

อย่างไรก็ตาม มีข้อคิดหลายประการที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ เช่นกันคือ แม้ว่าการประเมินผลของโครงการนี้จะแสดงให้เห็นว่า การฝึกอบรมพัฒนาทักษะ มีผลกระทบทางบวกต่อผู้เข้ารับการอบรมในบางด้านที่มีนัยะสำคัญต่อการป้องกันโรคเอดส์ แต่มีสิ่งควรระมัดระวังในการตีความข้อมูลด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ข้อมูลที่ได้รับในการวิจัยอาจมีผลกระทบจากการออกแบบการวิจัย (research design) และระเบียบวิธีวิจัย (research methodology) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งไม่ได้เป็นวิธีการที่ถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักการสุ่มตัวอย่างทางสถิติ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลความจำเป็นและเงื่อนไขต่างๆที่มีอยู่ในพื้นที่ศึกษา (เช่น ลักษณะพิเศษของประชากรเป้าหมาย ลักษณะการทำงาน เวลาในการดำเนินการวิจัย ความร่วมมือของเจ้าของสถานบริการ) กล่าวคือ สตรีที่ถูกคัดเลือกเข้าร่วมโครงการมิได้มาจากการสุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล (individual randomization) เพื่อจำแนกออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หากแต่ได้ใช้วิธีการคัดเลือกสถานบริการ (establishment randomization) เป็นหลักในการจำแนกกลุ่ม และสตรีที่ทำงานในสถานบริการนั้นๆ ก็จะตกอยู่ในกลุ่มตามประเภทของสถานบริการที่กำหนดไว้ ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเลือกสุ่มตัวอย่างในลักษณะดังกล่าวก็คือ พฤติกรรมส่วนหนึ่งของสตรีเหล่านั้นอาจได้รับอิทธิ พลไม่มากก็น้อยจากการบริหารจัดการของสถานบริการที่ตนทำงานอยู่ (เช่น การสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนการใช้ถุงยางอนามัย ความร่วมมือหรือไม่ร่วมมือที่จะให้สตรีเข้าร่วมกิจกรรมสุขศึกษาหรือการอบรมเพื่อรับความรู้ต่างๆ)

ข้อคิดประการที่สอง คือ ในช่วงเวลาการฝึกอบรมของโครงการนั้น ผู้วิจัยไม่อาจควบคุมหรือป้องกันมิให้สตรีกลุ่มทดลองถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการและทักษะต่างๆที่เรียนรู้ในช่วงการอบรมให้แก่สตรีกลุ่มควบคุม (ซึ่งจะเข้ารับการอบรมภายหลัง) ทำให้สตรีที่อยู่ในกลุ่มควบคุมส่วนหนึ่งมีโอกาสได้เรียนรู้ข้อมูลและได้ความรู้บางส่วนจากโครงการไปบ้างแล้ว ความไม่สามารถควบคุมการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันได้ส่งผลทางลบ (contamination) ต่อการประเมินผลกระทบที่แท้จริง (real effect) ของกิจกรรมการอบรมของโครงการที่มีต่อสตรีกลุ่มทดลองได้

ข้อคิดประการที่สามคือ การเปลี่ยนแปลงในระดับความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ ที่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์รอบสอง ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นผลกระทบที่เกิดจากคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์รอบแรก ซึ่งเป็นการให้ความรู้ล่วงหน้าแก่สตรีที่ถูกสัมภาษณ์ (ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการตอบคำถามของการสัมภาษณ์รอบที่สองด้วย หรืออาจเป็นไปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลกระทบที่แท้จริงจากการอบรมของโครงการวิจัยครั้งนี้

เมื่อได้คำนึงถึงข้อคิดที่ควรระมัดระวังในด้านการออกแบบการวิจัย และระเบียบวิธีวิจัยที่กล่าวแล้วข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า โดยรวม ผลการวิจัยผลที่ได้รับจากโครงการนี้ได้สนับสนุนแนวคิดและความพยายามที่ได้ริเริ่มนำเอาวิธีการฝึกทักษะการต่อรองการใช้ถุงยางอนามัย ที่นำมาทดลองใช้ในโครงการนี้ว่า มีประโยชน์และมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปดัดแปลงใช้กับกลุ่มสตรีทั่วไป ที่มีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนส่วนตัวของตน และประสงค์ที่จะได้ป้องกันตนเอง ทำให้เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดมหันตภัยจากการแพร่ระบาดของไวรัส HIV ได้ในขณะที่รอความสำเร็จในการพัฒนาวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ที่จะมีมาในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

1. Brown T, Gullapravit C, Sittitrai W, Thanprasertsuk S. Chamrathrithirong A. **Projections for HIV/AIDS in Thailand: 1987-2020.** Bangkok: National Economic and Development Board, 1994.

2. Weniger, BG, Limpakarnjanarat, K, Ungchusak, K, Thanprasertsuk, S, Choopanya, K, Vanichseni S, Uneklabh, T, Thongcharoen, P & Wasi, C. **The epidemiology of HIV infection and AIDS in Thailand.** AIDS 1991, 5 (suppl 2): s71-s85.

3. Nopkesorn, T, Mastro, TD, Sangkharomya, S, Sweat, M, Singharaj, P, Limpakarnjanarat, K, Gayle, HD & Weniger, B. **HIV-1 infection in young men in northern Thailand.** AIDS 1993, 7:1233-1239.

4. Mastro, TD, Satten, GA, Nopkesorn, T, Sangkharomya, S & Longini, IM. **Probability of female to male transmission of HIV-1 in Thailand.** Lancet 1994, 343:204-207.

5. Ministry of Public Health. **Results of HIV surveillance.** Bangkok: Ministry of Public Health, 1994.

6. Masson CJ, Markowitz LE, Kitsiripornchai S, et al. **Declining prevalence of HIV-1 infection in young men.** AIDS 1995, 9:1061-1065.

7. Hanenberg RS, Rojanapithayakorn W, Kunasol P, Sokal DC. **Impact of Thailand's HIV control programme as indicated by the decline of sexually transmitted diseases.** Lancet 1994, 334:243-45.

8. Celentano D, Bond K, Beyrer C, et al. **HIV prevention in the Royal Thai army reduces HIV risk among conscripts.** Third conference on HIV and AIDS in Asia and the Pacific. Chiang Mai, September 1995 [abstract no. B502].

9. Limanonda, B, van Griensven, GJP, Chongvatana, N, Tirasawat, P, Coutinho, RA, Auwanit, W, Nartpratarn, C, Likityingvara, C & Poshyachinda V. **Condom use and risk factors for HIV-1 infection among female sex workers in Northern and Southern Thailand.** Am J Public Health 1994, 84:2026-2027.

10. van Griensven GJP, Limanonda, B, Chongvatana, N, Tirasawat P, and Coutinho RA. **Socio-economic and demographic characteristics and HIV-1 infection among female commercial sex workers in Thailand.** AIDS Care 1995, 7:557-572.

11. van Griensven GJP, Limanonda B, Ngaokeow, S, Isarankura Na Ayuthaya S, Poshyachinda V. **Evaluation of a targeted HIV prevention program among female commercial sex workers in the South of Thailand.** Genitourin Med (in press).

12. Azjen I. **Attitudes, traits and actions: dispositional prediction of behavior in personality and social psychology.** Adv Experiment Soc Psych 1987, 20:1-63.

13. Azjen I. **The theory of planned behavior.** Organizational Behav Human Decision Process 1991, 50:179-211.

14. Fisher JD, Fisher WA. **Changing AIDS risk behavior.** Psychol Bull 1992, 111:455-474.

15. Kelly JA, Lawrence JS, Betts R, Brasfield TL. **A skills training group intervention model to assist persons in reducing risk behaviors for HIV infection.** AIDS Educ Prev 1990, 2:24-35.

ภาคผนวก 1

คู่มือการอบรม และบทการแสดงเกี่ยวกับการฝึกทักษะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คู่มือการสอนทักษะการโน้มน้าวให้ลูกค้าของหญิงบริการทางเพศใช้ถุงยางอนามัย

คู่มือการสอนทักษะการโน้มน้าวให้ลูกค้าของหญิงบริการทางเพศใช้ถุงยางอนามัยด้วยความพึงพอใจ สมยอม จัดทำขึ้นสำหรับบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ อย่างถูกต้องในเรื่องของโรคเอดส์ และที่สำคัญต้องมีทัศนคติที่ดี(ถูกต้อง)กับหญิงบริการทางเพศและเรื่องของเพศสัมพันธ์ เพื่อใช้ในการสอนทักษะการโน้มน้าวลูกค้าของหญิงบริการทางเพศให้ใช้ถุงยางอนามัยด้วยความสมยอม ด้วยความพึงพอใจ เพื่อไม่ให้เป็นปัญหากับหญิงบริการทางเพศที่จะต้องเสียลูกค้าไป หากจะขอให้ลูกค้าใช้ถุงยางอนามัย

สาระของคู่มือนี้ นอกจากจะมุ่งให้เกิดการใช้ถุงยางอนามัยในการให้บริการทางเพศแล้ว ยังเน้นการเปลี่ยนทัศนคติและเสริมทักษะการให้บริการทางเพศด้วยความพึงพอใจของทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ด้วยความเข้าใจอย่างถูกต้องในเรื่องพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์ พฤติกรรมในการสื่อสารแบบ อวัจนะภาษา (Non-Verbal Communication) หรือเพิ่มทักษะการสื่อสารโดยภาษาท่าทางและร่างกาย (Body Language)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของโครงการนี้เป็นหญิงบริการทางเพศที่อำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส และผู้รับบริการส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลเซีย ซึ่งไม่สามารถสื่อสารกันด้วยภาษาพูดได้ ดังนั้นสื่อที่นำมาใช้ประกอบการอบรมจึงผลิตขึ้นเพื่อโครงการนี้โดยเฉพาะ หากจะนำแผนการสอนหรือสื่อนี้ไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ที่แตกต่างกันออกไปทั้งด้านภาษา พฤติกรรมทางเพศ ทัศนคติทางเพศ สภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ ผู้นำไปใช้ควรมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระบ้างในเรื่องที่ได้กล่าวมาแล้วเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักและวิธีการสอน

การสอนจะใช้หลักการสอนทักษะชีวิต (Life Skill) ซึ่งประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะในการจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

1. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal relation and CommunicationSkill) คือ การฝึกการใช้ความสามารถในการพูดกับลูกค้า ใช้ภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเองกับลูกค้า สังเกตและรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของลูกค้าไม่ว่าลูกค้าจะแสดงความต้องการทางอารมณ์ ความชื่นชมในสิ่งที่ได้รับ หรือการปฏิเสธไม่ยอมรับ ความไม่พอใจ เป็นต้น

2. ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Skill) คือ ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างถูกต้องและฉับไว โดยรู้ถึงผลดีผลเสียและได้เลือกหนทางที่เหมาะสม

3. ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress Skill) คือความมีทักษะในการประเมินอารมณ์ ความรู้สึก ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องเหมาะสม รู้สาเหตุของความเครียดที่เกิดจากอารมณ์ต่าง ๆ รู้วิธีการควบคุมความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย พร้อมทั้งมีกลวิธีเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการครั้งที่ 1
สำหรับหญิงบริการทางเพศสู่ไหงโกลก
เวลา 90 นาที

จุดประสงค์การเรียนรู้

ฝึกทักษะการโน้มน้าวผู้รับบริการให้ใช้ถุงยางอนามัย

สาระสำคัญ

- ปรับทัศนคติตนเองที่มีต่อการให้บริการแก่ลูกค้า ยอมรับว่าการเอาใจลูกค้าเป็นเรื่องจำเป็น
- เห็นความจำเป็นอย่างแท้จริงว่าต้องใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์
- เข้าใจเรื่องเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย

ขั้นตอนการฝึกอบรม

ขั้นสร้างความรู้สึก (10 นาที)

- นำสู่เรื่องโดยการสนทนาเกี่ยวกับผู้ใกล้ชิดของกลุ่ม ว่ามีผู้ใดเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์บ้าง
- ที่บ้าน หมู่บ้าน สถานการณ์เป็นอย่างไร
- วางแผนในชีวิตไว้อย่างไร ปัจจุบันตนเองเป็นอย่างไร

ขั้นสร้างความตระหนักคล้อยตาม (15 นาที)

- ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมในการช่วยกันป้องกันการแพร่เชื้อ
- ความจำเป็นในการใช้ถุงยาง
- ความจำเป็นในการเอาใจลูกค้า (ผู้รับบริการ) เพราะปัญหาลูกค้าลดน้อยลง
    - เศรษฐกิจ
    - การแข่งขัน
    - เป็นความจำเป็นที่จะต้องทำ เพราะสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป (ให้ติดใจเพื่อกลับมาอีก)
    - เพื่อให้ตนเองมีสุขภาพดี (ยกตัวอย่างคนที่ใช้ถุงยางไม่ต้องให้หมอตรวจบ่อยๆ)

ขั้นนำไปใช้ (20 นาที)

1. สร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร

ผู้ให้บริการควรสร้างสัมพันธภาพให้เกิดโดย
- ยิ้มแย้มแจ่มใส
- กริยานิ่มนวล โน้มน้าว อ่อนโยน
- เสียงนิ่มรื่นหู (ถึงแม้จะพูดภาษาไม่รู้เรื่อง)
- สัมผัสเบา เร้าใจ
- พยายามใช้ภาษามือหรือสัญญลักษณ์แทน เพื่อประกอบให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น

ผู้รับบริการต้องคอยสังเกต
- สังเกตสีหน้า, รอยยิ้ม คิ้วขมวด
- สังเกตกริยา, ขยับตัวไปมา หันซ้ายหันขวา
- สังเกตน้ำเสียง, ขู่ ตวาด กระซากเสียง
- สังเกตสัมผัส, แรง เบา

2. ตัดสินใจแก้ปัญหา
- รู้ว่าทำอะไรแล้วจะทำให้มีปัญหา
  (เช่น บังคับให้ลูกค้าใส่ถุงยางอนามัยด้วยวิธีรุนแรง)
- รู้ว่าทำอย่างนี้แล้วดีหรือไม่ดีอย่างไร
  (เช่น หน้างอ แสดงกริยากระโชกกระชาก)
- เลือกทำในสิ่งที่เหมาะสม
  (เช่น ยินยอมตามใจลูกค้าในเรื่องที่เหมาะสม)
- หากมีปัญหาตัดสินใจแก้ไขได้ถูกต้อง
  (เช่น หากลูกค้าทารุณให้รีบหนี หรือขอความช่วยเหลือ ถ้าลูกค้าตบตีก็อย่าเข้าชี้รีบหนีไปเสีย)

3. จัดการกับอารมณ์และความเครียด
- รู้จักอารมณ์ของคน ทั้งของลูกค้าและตนเอง
- รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อพฤติกรรม
- สามารถประเมินได้ว่ามีอารมณ์อย่างไร
- เลือกจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม
- รู้วิธีควบคุมอารมณ์ ผ่อนคลาย และรู้วิธีเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

การใช้สื่อประกอบการสอนทักษะ

ฉายวิดิทัศน์ให้กลุ่มชม 15 นาที

สามารถแบ่งเป็นตอน ๆ ได้

Part A

- เป็นส่วนที่ชายพยายามปฏิเสธหญิงสาวที่จะให้บริการอื่น ๆ เพราะต้องการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใส่ถุงยางอนามัยเท่านั้น

- หญิงสาวพยายามใช้เทคนิคการปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์แบบรวบรัด โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย แบบประนีประนอม เบี่ยงเบนความสนใจชายไปเรื่อย ๆ โดยใช้เทคนิคการเล้าโลมต่าง ๆ

Part A+B

- เป็นส่วนที่หญิงสาวใช้เทคนิคเบี่ยงเบนและเอาอกเอาใจมาปฏิบัติ เพื่อให้ชายยอมใช้วิธีมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยหรือสำเร็จความใคร่ (Masterbation) ให้

Part C

- ใช้ขั้นตอน A และ B แล้วยังไม่ได้ผล ลองใช้ C ดูบ้าง โดยการต่อรองกันตรง ๆ ว่ารับได้หรือไม่ โดยใช้ภาษาท่าทางสื่อความหมาย

Part D

- เมื่อชายลังเล ไม่ชัดเจนว่ารับหรือปฏิเสธ ให้หญิงสาวใช้เกมรุกพยายามชักนำให้ทำอย่างที่ตนเองต้องการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปสาระสำคัญในวิดิทัศน์อีกครั้งในเรื่องเทคนิคการเล้าโลมต่าง ๆ 5 นาที

แสดงบทบาทสมมุติ 20 นาที

- โดยให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มทดลองแสดงเป็นผู้ให้บริการและลูกค้าเพื่อตรวจสอบดูความเข้าใจเป็นคู่ ๆ ว่าเข้าใจเทคนิคการปฏิเสธลูกค้า และการโน้มน้าวลูกค้าหรือไม่
- รู้เทคนิคการเล้าโลมเอาใจใส่ลูกค้าหรือไม่

- ให้กลุ่มช่วยกันดูและแสดงความคิดเห็นถึงความเป็นจริงและความเป็นไปได้หรือไม่ที่จะต่อรองกับลูกค้าด้วยวิธีต่าง ๆ เหล่านี้
- กลุ่มมีวิธีอื่น ๆ อีกหรือไม่ที่ดีกว่านี้
- สร้างบรรยากาศให้เป็นเรื่องสนุกสนาน

Home Work วิทยากรมอบหมาย-อธิบายให้กลุ่มเข้าใจ 5 นาที

- ให้ทดลองนำไปปฏิบัติดูว่าได้ผลอย่างไร
  1. ลูกค้ายอมรับหรือไม่ยอมรับอย่างไร
  2. ตัวผู้ให้บริการเองรู้สึกอย่างไร
- จดบันทึกไว้เพื่อกลับมาแลกเปลี่ยนกันในโอกาสหน้า

แผนการสอนครั้งที่ 2
สำหรับหญิงบริการสูไหงโกลก
ระยะเวลา 60 นาที

ขั้นเก็บข้อมูล

- ให้กลุ่มพูดคุยกันเรื่องต่าง ๆ พร้อมกับตรวจสอบว่าใช่ผู้รับการอบรมครั้งก่อนหรือไม่
- ทบทวนเรื่องที่ได้คุยกันไว้ครั้งที่ 1
- ให้แต่ละคนเล่าประสบการณ์จากที่ได้ทดลองนำวิธีที่ได้รับการฝึกไปใช้
- ทดลองแล้วได้ผลเพราะอะไร ลูกค้าพอใจหรือไม่ คิดตามเป็นขาประจำหรือเปล่า ใช้บริการซ้ำอีกหรือเปล่า
- ไม่ได้ผลเพราะอะไร สภาพแวดล้อมเป็นอย่างไร ลูกค้าเป็นอย่างไร ผู้ให้บริการมีอารมณ์อย่างไร ทดลองทำไปแล้วกี่ครั้ง ไม่ได้ผลทุกครั้งหรือเปล่า ใช้วิธีไหนในการโน้มน้าว A B C D หรือเปล่า หรือเลิกปฏิบัติก่อนถึงข้อ 1)
- กลุ่มมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างหลังจากที่ได้นำไปทดลองแล้ว

ขั้นทบทวน

- ทบทวนบทบาทและทักษะสั้น ๆ
- อาจฉายวิดิทัศน์ให้ดูอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นจูงโน้มน้าว

- กล่าวขอบคุณที่ให้ความร่วมมือและขอให้พยายามต่อไป เพื่อประโยชน์ของผู้ให้บริการและสังคมต่อไป

โครงการจัดทำวิดิทัศน์เรื่องการฝึกทักษะแก่หญิงบริการ เพื่อการจูงใจลูกค้าให้ใช้ถุงยางอนามัย

นอกจากสื่อบุคคลแล้ว วิดิทัศน์นับว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพที่สุดอีกสื่อหนึ่ง คือสามารถได้ยินเสียงและเห็นภาพพร้อม ๆ กันไป ซึ่งจะทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น มีอารมณ์ มีจินตนาการเกิดความรู้สึกคล้อยตามง่ายขึ้นด้วย ที่สำคัญคือสามารถฉายซ้ำได้อีกตามที่ต้องการ จนเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ สื่อวิดิทัศน์ได้ถูกเลือกนำมาใช้เป็นสื่อสำหรับการอบรมของโครงการฯ เพราะเหตุผลดังกล่าวข้างต้น วิดิทัศน์เรื่องนี้จำเป็นต้องใช้ความพยายามในการทำความเข้าใจในเรื่องที่ละเอียดอ่อนที่สุดของพฤติกรรมมนุษย์นั่นคือเรื่องของเพศ นอกจากนี้สื่อวิดิทัศน์เรื่องนี้ยังถูกกำหนดให้ผลิตโดยใช้การสื่อสารแบบอวัจนะภาษา (Non - Verbal Communication) ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่หญิงบริการและลูกค้าไม่สามารถพูดภาษาให้เข้าใจกันได้สื่อเรื่องนี้จึงถูกลดทอนความสามารถในการสื่อสารด้วยตัวของมันเองไปกว่าครึ่ง ผู้ที่จะนำวิดิทัศน์เรื่องนี้ไปใช้จำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจโครงการ วัตถุประสงค์ และการนำสื่อไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดและกลายเป็นผลลบแทนที่จะเป็นบวก ดังที่ผู้ผลิตตั้งใจ

สื่อวิดิทัศน์เรื่องนี้จะเป็นแบบอย่างของการผลิตสื่อแบบอวัจนะภาษา (Non - Verbal Communication) ซึ่งจะสามารถนำกลวิธีนี้ไปใช้ในการผลิตสื่อเพื่อใช้ได้กับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างทางด้านภาษาทั่วประเทศและทั่วโลก

วัตถุประสงค์

ผลิตวิดิทัศน์แบบอวัจนะภาษา (Non - Verbal Communication) เพื่อใช้ในการฝึกอบรมแก่หญิงบริการที่สุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส ให้เกิดขบวนการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีและปฏิบัติกับลูกค้า แบบปรนนิบัติเพื่อให้ลูกค้ายินยอมใช้ถุงยางอนามัยอย่างพึงพอใจและสมยอม ซึ่งจะนำไปสู่การป้องกัน STD และ AIDS

กลุ่มเป้าหมาย หญิงบริการที่อำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส

จำนวน ต้นฉบับ (Master Tape) ความยาวไม่เกิน 20 นาที

ภาษา อวัจนะภาษา (Non - Verbal Communication)

ขั้นตอนดำเนินการผลิตวิดิทัศน์

1. ศึกษาปัญหาและพฤติกรรมของลูกค้าและการรับลูกค้าของหญิงบริการเป้าหมาย
2. วิเคราะห์ ศึกษาความเป็นไปได้ในการวางแผนผลิตสื่อ
3. เขียนบทต้นฉบับ
4. ประเมินผลบทวิดิทัศน์
5. ผลิตวิดิทัศน์
6. ทดสอบวิดิทัศน์กับกลุ่มเป้าหมาย
7. แก้ไข
8. นำมาใช้ประกอบการอบรม
9. ประเมินผลการอบรมพร้อมสื่อวิดิทัศน์
10. แก้ไข
11. จัดทำต้นฉบับและเผยแพร่

งบประมาณ บาท

ระยะเวลาดำเนินการ มิถุนายน - ตุลาคม 2540

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. วิดิทัศน์สามารถสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจ ผู้ชมสามารถจดจำและนำไปปฏิบัติได้ผลดี
2. นำมาใช้ประกอบการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เป็นแบบอย่างในการผลิตแบบอวัจนะภาษาต่อไป

การนำวิดิทัศน์ไปใช้

1. ใช้ประกอบการฝึกอบรม ซึ่งจำเป็นต้องมีวิทยากรบรรยาย เพื่อให้เกิดความรู้ และความเข้าใจมากยิ่งขึ้น
2. ไม่นำไปใช้โดยการเสนอแต่วิดิทัศน์เพียงอย่างเดียว
3. ใช้เฉพาะกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดเท่านั้น

4. ผู้บรรยายควรศึกษาวิดิทัศน์ให้เกิดความเข้าใจ เพื่อจะได้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและชำนาญ
5. วิดิทัศน์อาจใช้เป็นตอน ๆ หรือสามารถหยุด หรือเลือกใช้เฉพาะตอนที่ต้องการได้
6. อาจหยุดวิดิทัศน์หรือฉายซ้ำเพื่อทบทวน
7. ใช้ฉายก่อนบรรยายหรือหลังบรรยาย
8. ใช้ฉายหลังบทบาทสมมุติเพื่อทบทวนซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทวิดิทัศน์เรื่อง.....

วิดิทัศน์เรื่องนี้ไม่มีเสียงพูดประกอบ ทั้งนี้ เพราะมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ภาษาท่าทางเป็นการสื่อสารและมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นสื่อประกอบการบรรยายแต่เพียงผู้เดียวไม่นำไปใช้ฉายเพื่อประโยชน์อื่น และผิดกลุ่มเป้าหมาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

VIDEO ตัวหนังสือเขียนว่า "บอกอีน้อยด้วยว่า

นังแดงมันเป็นเอดส์ตายแล้วให้มันมาหาด้วย"

AUDIO

VIDEO หญิงบริการนั่งล้อมวงอยู่ด้วยกัน

AUDIO เสียงร้องไห้

VIDEO แต่ละคนซึมเศร้า และร้องไห้

AUDIO

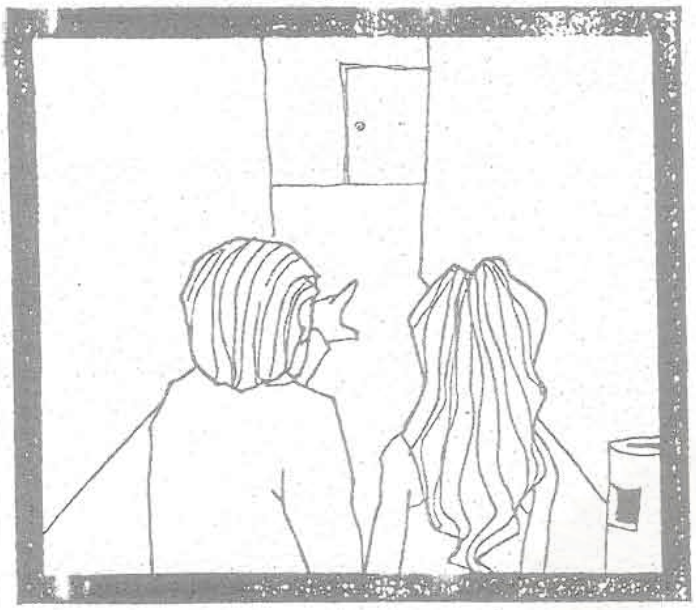

VIDEO ชายกลางคน เดินจูงมือเด็กสาวไปตาม ทางเดิน

AUDIO

VIDEO เปิดประตู

AUDIO เสียงเปิดประตู

VIDEO หญิงสาวกับชายกลางคนดื่มเบียร์ด้วยกัน

AUDIO เสียง T.V. เบา ๆ

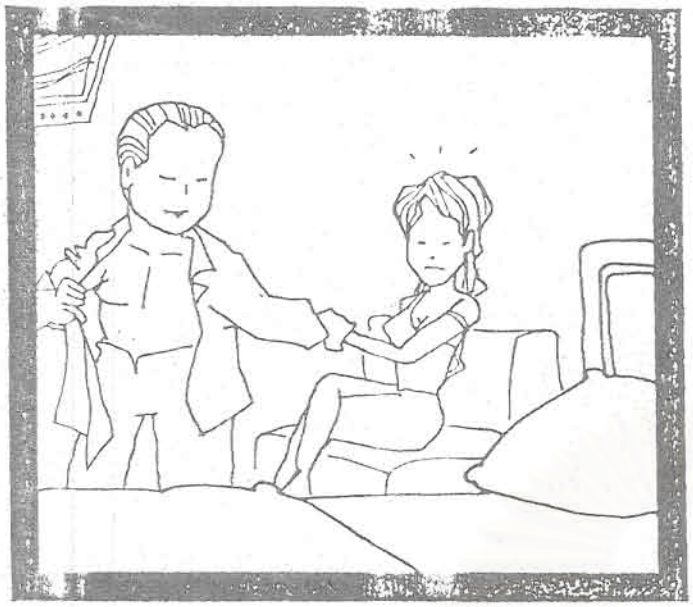

VIDEO ชายลุกขึ้นดึงมือหญิงสาวไปที่เตียง

AUDIO เสียงถอนหายใจ

VIDEO หน้าหญิงสาวแสดงอาการเบื่อหน่าย

AUDIO

VIDEO หน้าหญิงสาวซ้อนภาพเหตุการณ์ที่นั่ง

อ่านจดหมายกับเพื่อน

AUDIO

VIDEO หญิงสาวโอบคอชาย ชายพยายามถอด
เสื้อหญิงสาวและเดินไปที่เตียง

AUDIO

VIDEO หญิงสาวยิ้มหวาน

AUDIO

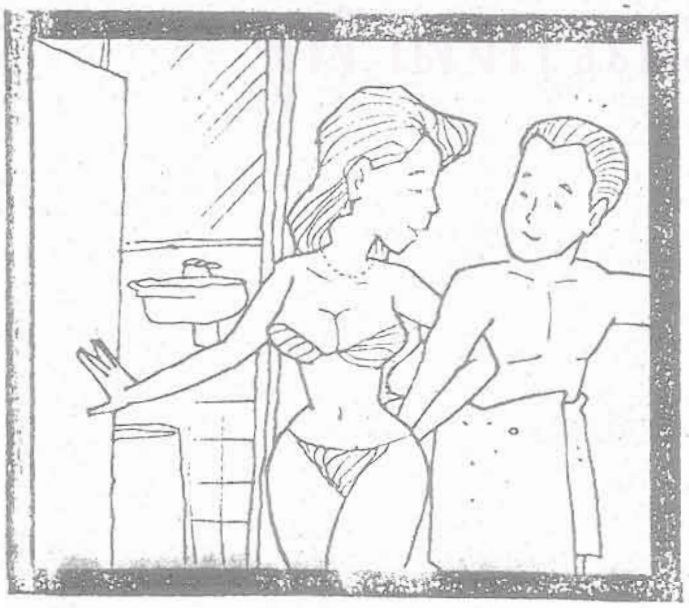

VIDEO หญิงสาวจูงมือชายไปที่ห้องน้ำ

AUDIO เสียงเปิดน้ำลงอ่าง

10)

VIDEO หญิงเอามือลูบไล้ไปตามตัวชาย

โอบแขนไปข้างหน้า กอดแน่นขึ้น

เอามือคลำ X

✓

AUDIO เสียงน้ำ

11)

VIDEO หญิงจะทำ Masterbation

AUDIO

12.)

VIDEO ชายไม่ยอม และทำท่าจะลุกขึ้น

AUDIO ชายส่งเสียงปฏิเสธ

VIDEO หญิงยื่นหน้าไปที่ข้างหูชาย ใช้หน้าอก

ถูไปมามือลูบไล้ไปตามตัว

AUDIO ไล้ไปตามตัว

VIDEO ชายหญิงอยู่ในอ่าง โดยให้ขอบอ่าง

บังหน้าอกไว้ หญิงสาวยกขาโอบรัดชายไว้

มือยังอยู่บริเวณ X

AUDIO

VIDEO ชายทำหน้าพึงพอใจ มีความสุข

AUDIO เสียงถอนหายใจ

16

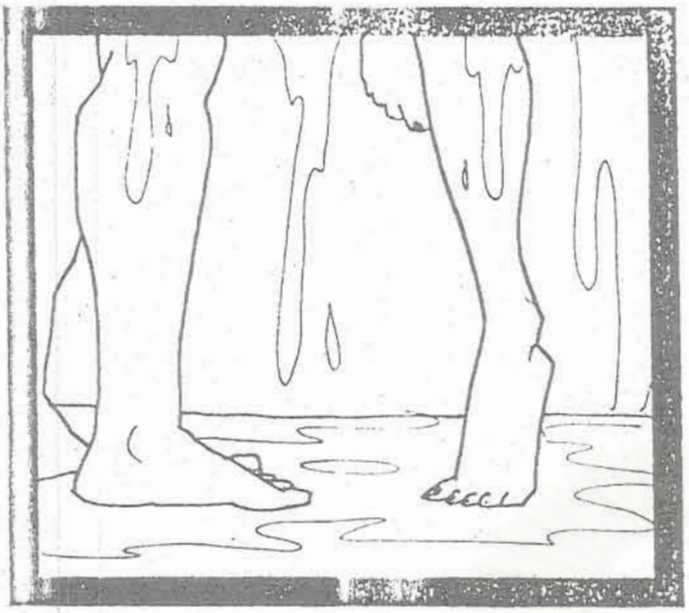

VIDEO เห็นช่วงขาชายก้าวลงจากอ่าง

ขาผู้หญิงก้าวตาม

AUDIO

18

VIDEO หญิงเข็ดตัวให้ชายโดยพยายามสัมผัส

ลูบไล้บริเวณ X

AUDIO

19

VIDEO เห็นหลังชายโดยมีผ้าขนหนูที่หญิงถือ

บังกันไว้

AUDIO

VIDEO ชายพยายามผลักหญิงไปที่เตียง

AUDIO

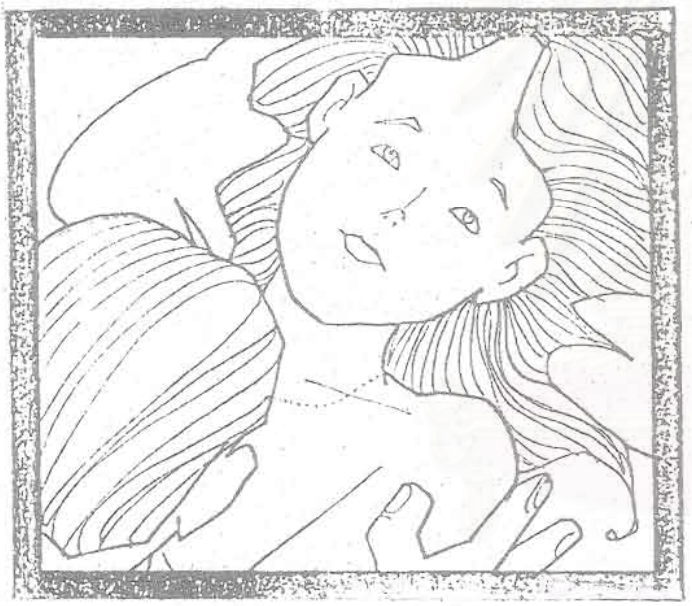

VIDEO หญิงนอนหงายบนเตียง เห็นช่วงไหล่ขึ้นไป
เห็นหัวชาย อยู่บริเวณหน้าอก

AUDIO

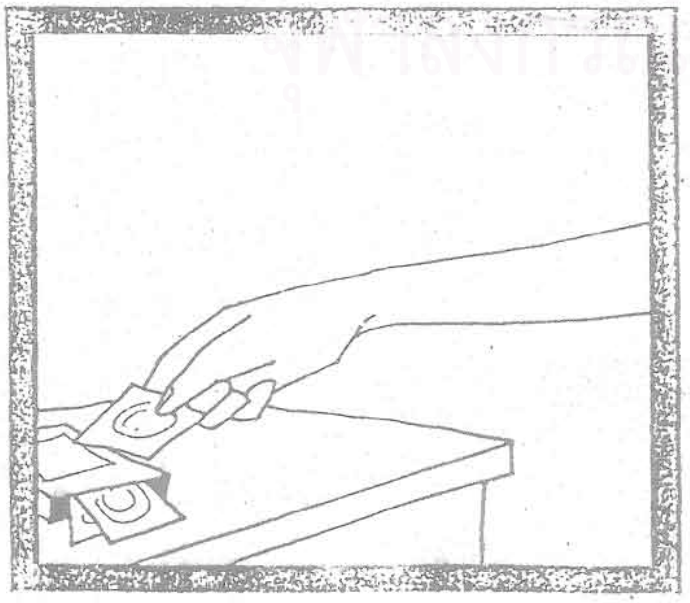

VIDEO มือหญิงเอื้อมไปหยิบถุงยาง

AUDIO

21)

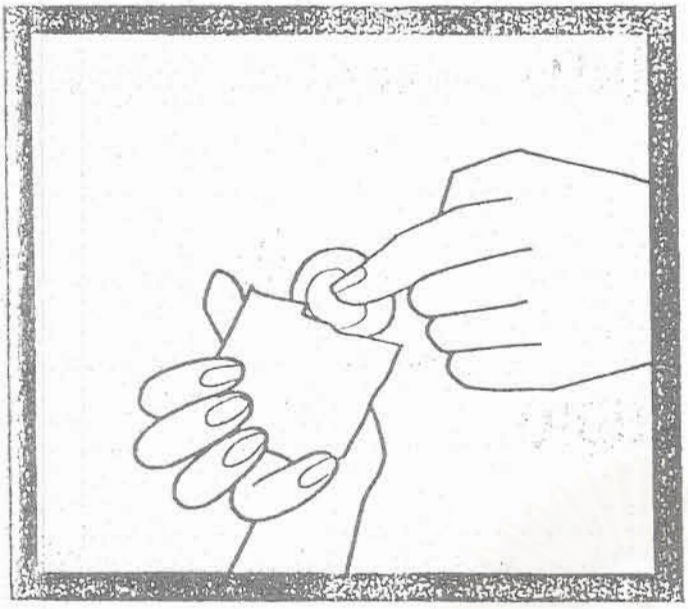

VIDEO มือหญิงดึงถุงยางออกจากซอง

AUDIO

2)

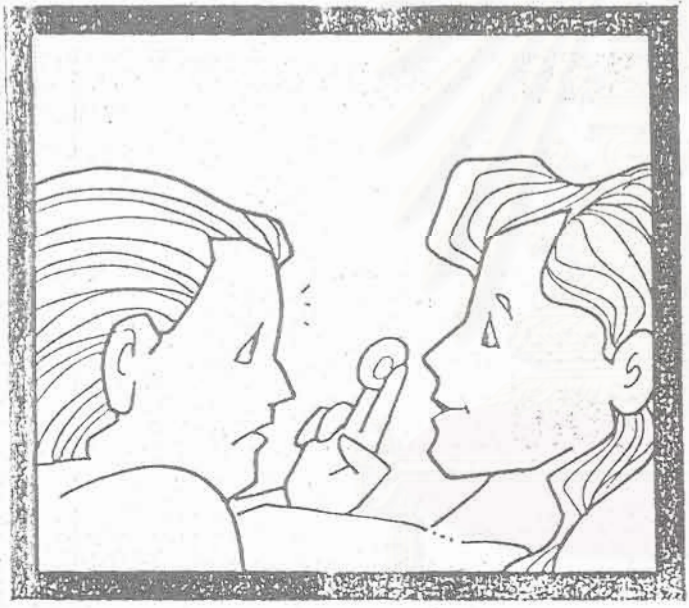

VIDEO หญิงชูถุงยางอนามัยให้ชายดู

ส่งยิ้มหวานยั่ว

ชายส่ายหน้าจะหยิบถุงยางทิ้ง

AUDIO

3)

VIDEO หญิงส่ายหน้าทิ้ง ชี้ที่ถุงยาง ชี้ที่ผู้ชาย

AUDIO

3)

VIDEO หญิงทำนิ้วชี้โบกไปมา ชี้ที่ตัวผู้หญิงเอง

AUDIO

3)

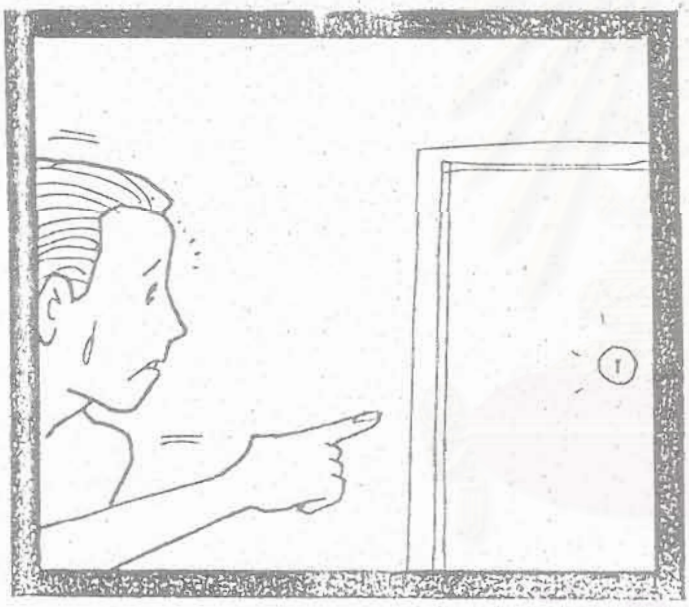

VIDEO หญิงชี้ไปที่ประตูห้อง

AUDIO

3)

VIDEO หน้าผู้ชายขมวดคิ้ว ทำท่าสังเล

ไม่ตอบรับ ไม่แสดงปฏิเสธ

AUDIO

(24)

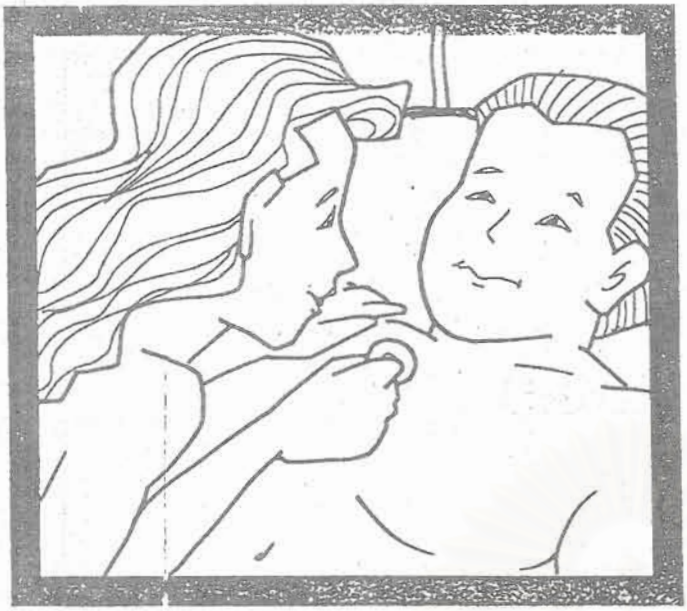

VIDEO หญิงสาวพลิกตัวผ่านกล้อง เป็นชายอยู่ข้างล่างหญิงอยู่ข้างบน มือถือถุงยาง

AUDIO

(25)

VIDEO หญิงสาวเลื่อนตัวไปมา ลุกขึ้นนั่งข้างชาย บริเวณเอวเอื้อมมือไปข้างหลัง สวมถุงยางอนามัยให้

AUDIO

(24)

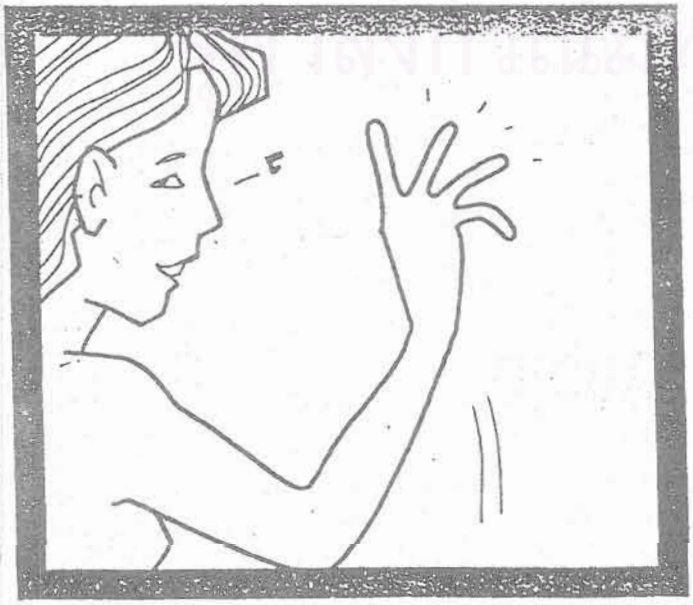

VIDEO หญิงสาวเอามือมาข้างหน้า ให้เห็นมือที่ว่างเปล่า

AUDIO

VIDEO เห็นแผ่นหลังหญิงสาวเลื่อนขึ้นเลื่อนลง

เป็นอาการเหมือนกำลังมีเพศสัมพันธ์

ท่านั่งทับ

AUDIO

VIDEO หญิงสาวลุกขึ้นแต่งตัว เห็นชายยังนอนหลับอยู่

AUDIO

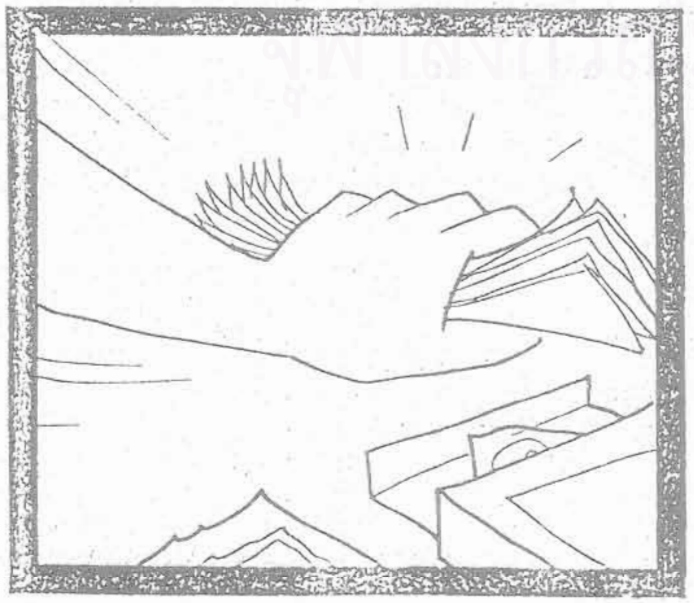

VIDEO หญิงสาวหยิบเงินที่หน้ากระจก

AUDIO

26)

VIDEO หญิงสาวเดินออกจากห้อง เปิดประตู

AUDIO

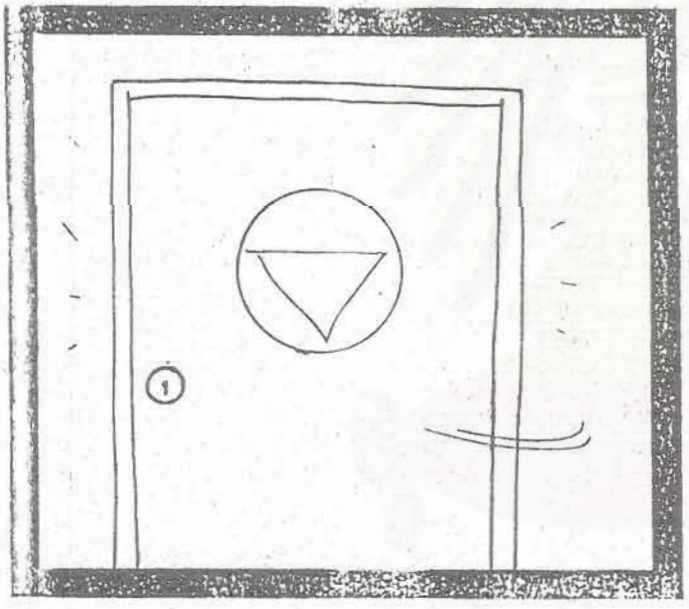

VIDEO หญิงสาวปิดประตูห้อง

AUDIO เสียงประตูปิด

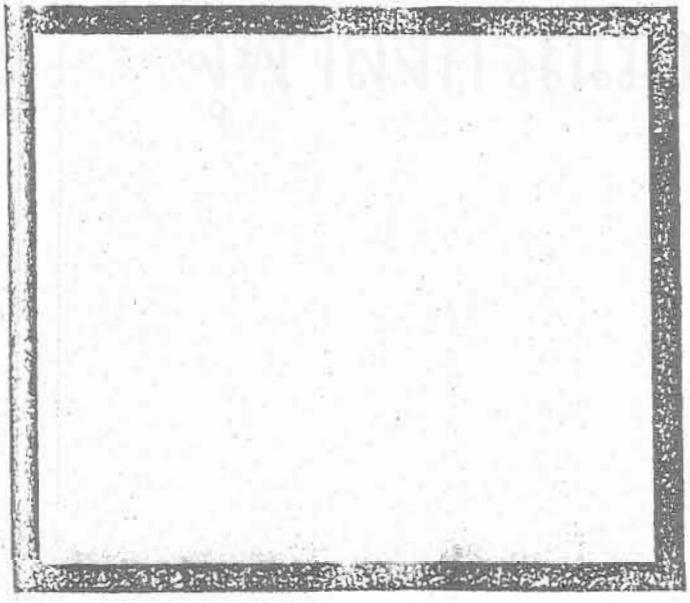

VIDEO ตัวหนังสือ

AUDIO

ภาคผนวก 2

รายงานผลการสัมภาษณ์ทัศนคติเกี่ยวกับการให้บริการลูกค้าของสตรีขายบริการ อำเภอสุไหงโก-ลก โดยสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยฯ

สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ประสานงานกับสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยฯในการผลิตวีดิทัศน์ เพื่อพัฒนาทักษะการต่อรองโดยไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาพูดของสตรีขายบริการทางเพศในเรื่องการใช้ถุงยางอนามัยกับลูกค้า คณะสัมภาษณ์ของสมาคมฯ จำนวน 5 คน ได้สัมภาษณ์ทัศนคติของสตรีขายบริการทางเพศเกี่ยวกับการให้บริการลูกค้าในอำเภอสุไหงโก-ลก เพื่อหาข้อมูลที่จะใช้เป็นแนวทางในการผลิตวีดิทัศน์ต่อไป ระหว่างวันที่ 15-18 มิถุนายน 2540 โดยได้รับความร่วมมือจาก น.ส.สุดา เทพกำเนิด นางสุพรรณี แซ่ซี้ และนายวันวิวัฒน์ สุขสมบูรณ์ เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน หน่วยกามโรคและโรคเอดส์ อำเภอสุไหงโก-ลก อำนวยความสะดวกในการสัมภาษณ์สตรีขายบริการที่มารับบริการที่หน่วยกามโรคฯ และนำคณะสัมภาษณ์ไปยังสถานบริการบริเวณถนนประชาอุทิศ และถนนรามัญอำนวย เพื่อสัมภาษณ์สตรีขายบริการจำนวนทั้งสิ้น 63 คน

ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ดังต่อไปนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50) มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมา (ร้อยละ 40) จากภาคเหนือ ส่วนที่เหลือมาจากภาคกลางและภาคใต้

1. **สตรีขายบริการ** แบ่งเป็น 3 ประเภท

1.1 สตรีขายบริการที่อยู่ตามร้านอาหาร ซอยรามัน 2 และซอยคอกหมู เป็นแหล่งที่ให้บริการทั้งคนไทยและคนต่างชาติ เช่น ชาวมาเลเซียและชาวพม่า สตรีขายบริการส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 18-25 ปี ลูกค้าผู้ใช้บริการจะรับตัวสตรีไปจากร้านอาหาร

1.2 สตรีขายบริการที่อยู่ตามโรงแรม อายุระหว่าง 25-40 ปี ให้บริการทั้งคนไทยและคนต่างชาติ

1.3 สตรีขายบริการทางโทรศัพท์ที่อยู่ตามสำนัก อายุระหว่าง 18-25 ปี ให้บริการเฉพาะชาวมาเลเซีย

2. **การใช้ถุงยางอนามัย**

จากการสัมภาษณ์พบว่า สตรีขายบริการที่อยู่ตามร้านอาหารมีอัตราการใช้ถุงยางอนามัยน้อยเพราะต้องตามใจลูกค้าผู้รับบริการและถูกผู้จัดการร้านอาหารบังคับเมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่อยู่ตามโรงแรมและสตรีขายบริการทางโทรศัพท์ ซึ่งมีอัตราการใช้ถุงยางอนามัยสูงเพราะมีความตระหนักและไม่ถูกบังคับ ยกเว้นสำหรับผู้บริการบางรายซึ่งเป็นลูกค้าประจำอาจไม่ใช้

ถุงยางอนามัย นอกจากนั้นยังพบว่า สตรีขายบริการที่เพิ่งเริ่มมาทำงานขาดความรู้และทักษะในการใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูกต้อง และไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องใช้ถุงยางอนามัย

3. ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และความตระหนัก

พบว่าสตรีขายบริการส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และมีความตระหนักที่จะป้องกันตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่ให้สัมภาษณ์ว่าได้รับความรู้จากหน่วยกามโรค และจากสื่อมวลชน คือ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

อย่างไรก็ตาม พบว่ามีสตรีขายบริการที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์อยู่บ้าง เนื่องจากเพิ่งมาเริ่มทำอาชีพนี้ได้ไม่นาน (2-6 เดือน) ที่สำคัญคือ ไม่มีความรู้ในเรื่องสุขอนามัยทางเพศและมีความรู้เรื่องกามโรคน้อย รวมทั้งมีความเชื่อและความเข้าใจผิดอยู่อย่างมากเกี่ยวกับสุขภาพทางเพศในหญิงบริการทั้ง 3 กลุ่ม อาทิ เรื่องการรับประทานยาขับโรค การสวนล้างช่องคลอดด้วยยาสีฟัน การรับประทานเห็ดหลินจือเพื่อป้องกันโรคเอดส์

4. ทักษะในการต่อรอง

ในการสัมภาษณ์หญิงบริการเกี่ยวกับวิธีการต่อรองกับลูกค้าผู้รับบริการสามารถแบ่งได้

กรณีที่ 1 - หากผู้รับบริการไม่ใช้ถุงยาง หญิงบริการก็จะไม่ให้บริการเลย หรือกลับสถานบริการเลย

กรณีที่ 2 - หญิงบริการจะพยายามให้ผู้รับบริการใช้ถุงยาง แต่เนื่องจากอุปสรรคทางด้านภาษาพูดจึงใช้กริยาท่าทางประกอบแทน เช่น ยกถุงยางให้ผู้รับบริการและชี้ที่ผู้รับบริการเป็นความหมายว่าให้ใช้ถุงยาง

กรณีที่ 3 - หญิงบริการจะไม่สนใจว่าผู้รับบริการจะใช้หรือไม่ใช้ อย่างไรก็ได้ ตามใจเพราะมีความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ

หญิงบริการส่วนใหญ่จะไม่ใส่ใจในการต่อรองหรือให้บริการกับผู้รับบริการ เพราะมีความรู้สึกไม่พึงพอใจและพยายามจะไม่ให้บริการอย่างดีกับผู้รับบริการ เนื่องจากทำให้รู้สึกว่าตนเองเสียศักดิ์ศรีที่ต้องเอาใจผู้รับบริการ และบางครั้งรู้สึกดูถูกผู้รับบริการ

โดยสรุปแล้ว สตรีขายบริการส่วนใหญ่มีความรู้และมีความตระหนักในพิษภัยอันร้ายแรงของโรคเอดส์ เห็นความจำเป็นที่ต้องใช้ถุงยางอนามัย แต่ขาดทัศนคติที่ดีต่อการให้บริการอย่างเต็มที่กับผู้รับบริการ และไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องใช้ความพยายามเพื่อทำให้ผู้รับบริการพึงพอใจและใช้ถุงยางอนามัย ส่วนใหญ่มักใช้วิธีบังคับผู้รับบริการหรือแสดงอาการไม่พอใจกับผู้รับบริการ นอกจากนั้นยังขาดความรู้เรื่องสุขอนามัยทางเพศอย่างมาก ไม่มีความพยายามใช้หรือยังขาดทักษะการเล้าโลม เอาใจ และการต่อรอง นอกจากนั้นที่สำคัญคือ ขาดทักษะการดำเนินชีวิต ทำให้ทุกอย่างเป็นเรื่องที่ขอให้ผ่านๆไปเท่านั้น